STELLINGWARF

cantatë

schreven deur Jan Brens en Johan Veenstra
mit hooltgravures van Peter Lazarov

Dit projekt wodt mit meugelik maekt deur
de perveensie Fryslân, et Prins Bernhard Cultuurfoons Fryslân en Bank Bercoop

STELLINGWARF CANTATE

schreven deur Jan Brens en Johan Veenstra
mit hooltgravures van Peter Lazarov

Disse uutgifte wodde wat de centeraosie angaot mit meugelik maekt deur de perveensie Fryslân, et Prins Bernhard Cultuurfoons Fryslân en Bank Bercoop.

SSR-100
Niks uut disse uutgifte mag opni'j drokt en/of eupenbaor maekt wodden op wat veur meniere dan ok, zonder dat daor van te veuren schriftelik goedvienen veur geven is.
No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

© Stichting Stellingwarver Schrieversronte, W. Prinsstr. 10, 8421 PE Berkoop
tegere mit Jan Brens (Sneek) en Johan Veenstra (Ni'jhooltpae), 2001
omslag en hooltgravures: Peter Lazarov, Grunningen
meziekgravure en meziek DTP: FMG (Sipko Feikens), Toel 42, 8465 RN Ooldehaske
drok: Drokkeri'je Van der Meer, Oosterwoolde

ISBN 90 6466 111 1

Veurwoord

Hoe komt een stadsfries op 'e gedaachte om een Stellingwarf Cantate saemen te stellen?
Sund feberwaori 1999 bin ik dirigent van et Anbo-koor in Wolvege. Et ontgong mi'j vanzels niet dat et grootste pat van de 55 leden Stellingwarfs praot. Ik kon et makkelik verstaon en hebbe een protte wardering veur disse tael. Zoas zoe'n protte meensken in et Friestaelige diel van oonze perveensie raekte ik ok interesseerd in disse Saksische tael, omdat ik altied luusterde naor de stiekelstokkies van Johan Veenstra op Omroep Frieslaand. Doe d'r in verbaand mit Simmer 2000 een mannefestaosie op touw zet wodde in Thialf in Et Vene, daor et Anbo-koor ok an mitdoen zol, besleuten we de Stellingwarven in et zunnegien te zetten.
Mit een mini-kursus 'Hoe spreek ik et Stellingwarfs goed uut' hulp Johan Veenstra et Anbo-koor mit o.e. *Et Stellingwarfs Volkslied, De Bakkiesman* en *Waor de Lende.* Et koncert, dat deur omstanigheden in Workum hullen wodde, wodde een groot sukses. Johan Veenstra en et Anbo-koor kregen grote toeften veren op 'e hoeden.
Nao disse eerste anzet gruuide et plan om meer lieden in et Stellingwarfs te vertaelen. Uuteindelik wodde et een cyclus lieden ofwisseld mit verhaelen van Johan Veenstra. De lieden mit teksten van mi'jzels wodden ok deur Johan Veenstra vertaeld.
De arrangementen in et boek bin bedoeld veur mingde koren. Bi'j genoeg belangstelling zullen de lieden ok bewarkt wodden veur manlude- en vrouwludekoren.
Ik bedaanke de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, direkteur Pieter Jonker, en Johan Veenstra veur de uterst plezierige saemenwarking om dit projekt tot staand en... tot een goed aende te brengen!

Sneek, juli 2001 Jan Brens

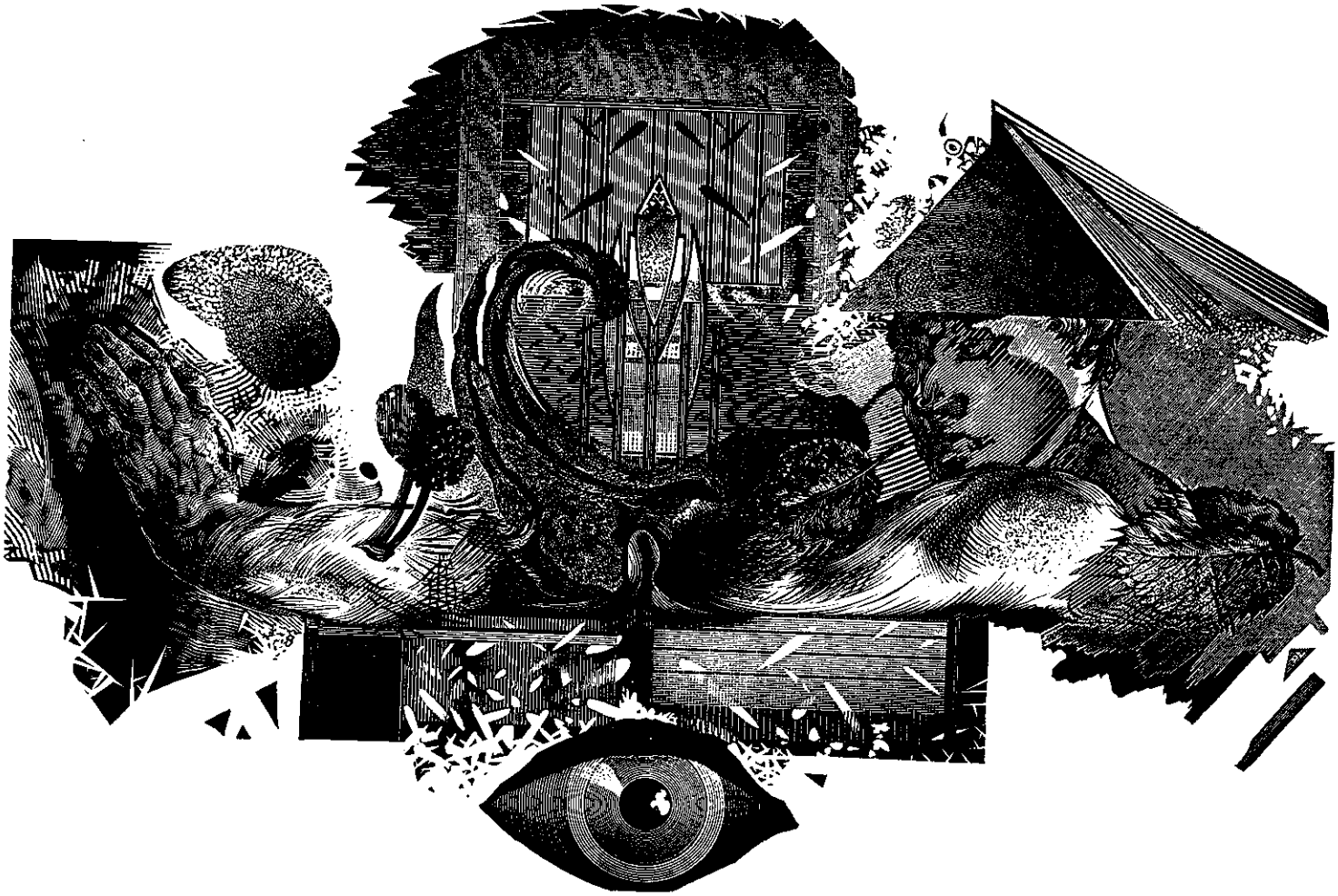

I

En daor ligt dat laand dan. Et laand dat laeter Stellingwarf hieten zal. Mar now hiet et nog niet zo. Et het nog gien naeme. Niks het nog een naeme. Een beer hiet nog gien beer. Een wolf nog gien wolf. Want naemen wo'n deur meensken geven, naemen wo'n deur meensken bedocht. En d'r wonen nog gien meensken. Stellingwarf is nog een onbekend laand. Een terra incognita. Een toendra. Een kaele vlakte mit wat polleboel. Mar de Lende en de Kuunder bin d'r al wel. Ziej'm dat laand liggen in jim verbelinge? Hoelange is et leden? Vuuftienduzend jaor? Een lange tied? Et is niks! Een onderdiel van een tel in de iewighied. Een laand dat maekt is, vormd is deur de iestieden. Ziej'm et veur jim?
De zunne komt op. Een grote goolden balle kropt bi'j de locht omhogens. Et wodt een mooie zoemerdag. De polleboel is nog nat. D'r ligt dauw op 'e grond. Et was een frisse naacht. Laand en waeter wemelen van de dieren: oerossen, beren, elanen, wolven, voegels, vissen. Mar gien meensken. Now ja, soms een koppeltien, een stokmennig jaegers. De eerste meensken. Bi'j de zoemerdag bejaegen ze et wild. Ze kriegen een oerosse te pakken vlakbi'j de Kuunder. Laeter zullen de meensken et daor Hooltwoolde numen gaon. Mar now nog niet. Nog lange niet. Ze maeken een vuur, de jaegers, ze fieken de oerosse an stokken, eten heur zat, slaopen bi'j et vuur en trekken weer wieder. Et bonkerak van de oerosse blift liggen. Wolven snuuien bi'j et slaachtofval omme en trekken, grommende op mekeer, wat omme an tadden en bellen.
Nog is d'r vrede en rust. Nog bin d'r veerder gien meensken. Mar wat is vrede en rust in de dierewereld? Een roofvoegel slat zien prooi. Een roedel wolven verscheurt et jong van een oerosse. Elanen beuken mit heur machtige geweien tegen mekeer an in de peertied. De netuur is mooi, prachtig mooi, mar ok wried en onbaarmhattig. En nóg is de netuur de baos.
Mar in de veerte, hiel in de veerte, kommen ze d'r an. Ze bin deur niks te keren. De eerste bewoners. Misschien dat ze morgen kommen of overmorgen of eerst over duzend jaor. Mar kommen zullen ze. De eerste Stellingwarvers. Vanuut de dieze van de geschiedenis. Vanuut de vremde. Mar now nog niet. Nog even niet.
Vrede en rust bevri'jden hiel de schepping. De bloemen pronken, de voegels zingen, de bomen roezen en de vlinders daansen. Een lofzang op een mooie dag.

VREDE EN RUST

Woorden: Johan Veenstra Koraal uut "Finlandia" ***Arr.: Jan Brens***

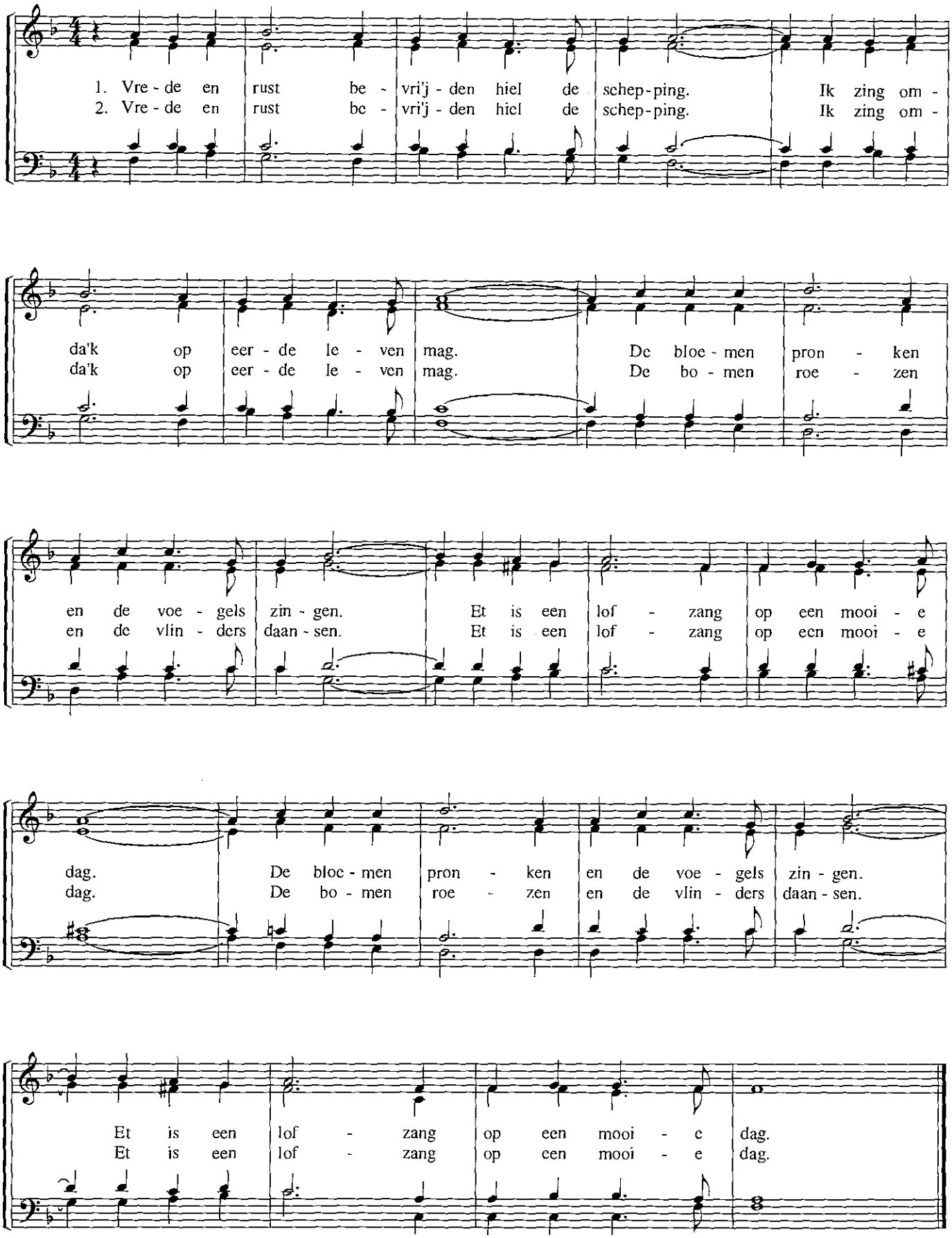

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte

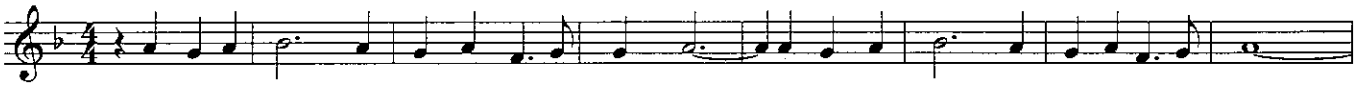

1. Vre-de en rust be - vri'j-den hiel de schep-ping. Ik zing om - da'k op eer-de le-ven mag.
2. Vre-de en rust be - vri'j-den hiel de schep-ping. Ik zing om - da'k op eer-de le-ven mag.

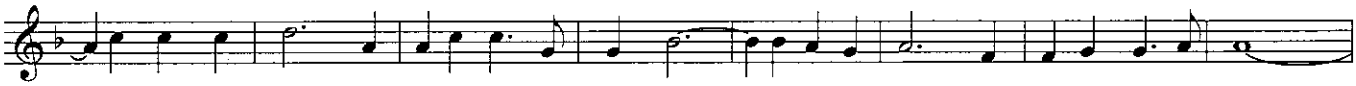

De bloe-men pron - ken en de voe-gels zin - gen. Et is een lof - zang op een mooi-e dag.
De bo - men roe - zen en de vlin-ders daan-sen. Et is een lof - zang op een mooi-e dag.

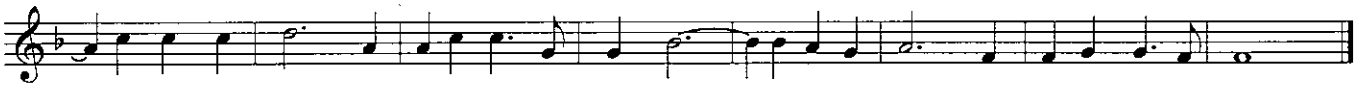

De bloe-men pron - ken en de voe-gels zin - gen. Et is een lof - zang op een mooi-e dag.
De bo - men roe - zen en de vlin-ders daan-sen. Et is een lof - zang op een mooi-e dag.

1. Vrede en rust bevri'jden hiel de schepping.
Ik zing omda'k op eerde leven mag.
De bloemen pronken en de voegels zingen.
Et is een lofzang op een mooie dag.
De bloemen pronken en de voegels zingen.
Et is een lofzang op een mooie dag.

2. Vrede en rust bevri'jden hiel de schepping.
Ik zing omda'k op eerde leven mag.
De bomen roezen en de vlinders daansen.
Et is een lofzang op een mooie dag.
De bomen roezen en de vlinders daansen.
Et is een lofzang op een mooie dag.

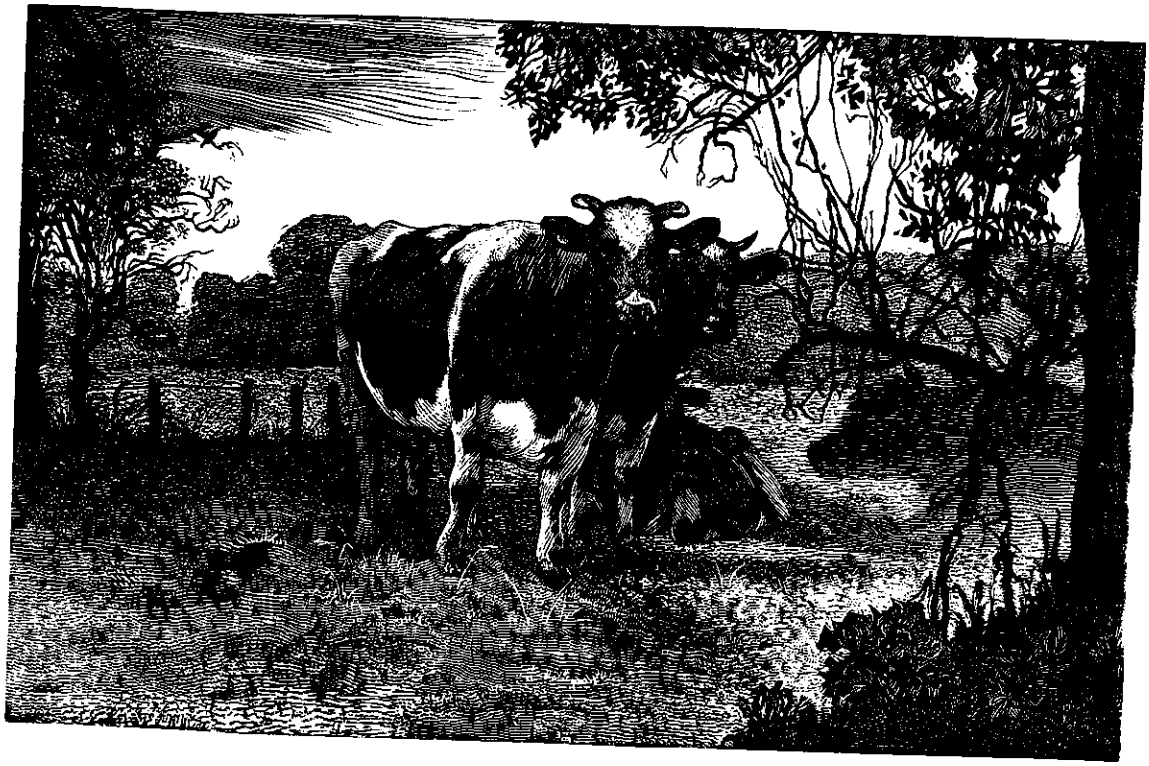

II

En ze bin kommen. De meensken. De Stellingwarvers. Waor ze wegkommen binnen? We weten et niet. Uut et noorden? Et zuden? Et oosten? Bin we Drenten van oorsprong? Of toch Duutsers. Is dat oolde verhael dan toch waor, dat ien van de kleinzeunen van Karel de Grote oons votjacht het uut de buurt van Hannover? Dawwe vlocht binnen hier naor toe. Zeg et mar.
Ie kun et je vanzels kwaolik veurstellen. Stellingwarvers die op 'e loop gaon... Wi'j bin toch van die mannegiesputters! Wi'j meugen toch zo graeg vertellen dat wi'j Stellingwarvers in opstaand dusten te kommen tegen de bisschop van Utrecht. Omdawwe de pacht van de hujlanen in Iesselham niet betaelen wollen an die roomse bloedzoeger. We lusten him toch rauw! Waor of niet? En we trokken op naor zien kesteel in Vollenhove. En daor zowwe him ofbuizen in 1309! We zollen die zetbaos van him en die zien soldaoten daore de Zuderzee injaegen! Tot ze koppien onder gaon zollen! We zollen d'r schipperties van maeken! Hoe schreef die Stellingwarver vassiesmaeker dat ok al weer? Hoe bezong die Stellingwarver troubadour dat ok al weer? *Een morgen in juni mit dauw op et veld, gaon koppels soldaoten naor stried en geweld. Langs Stellingwarfs wegen op weg naor de slag, in 't jaor dattiennegen op zomar een dag...* Ziej'm ze gaon? Mit hujvörken, mit zenden, mit döskersstokken.
En... we verleuren. We gongen op et laeste zéls op 'e loop. Dat ja, lichtkaans dawwe indertied dan toch ok wel op 'e loop gaon binnen veur die kleinzeune van Karel de Grote. Lao'we oons mar niet al te vule op 'e bost kloppen. De Stellingwarvers van vroeger en de Stellingwarvers van now: ze weren en bin niet beter as wie dan ok. Ie hebben Stellingwarvers die liegen en bedriegen, mar d'r bin ok hiele aorige, noflike Stellingwarvers. En oonze tael is niks beter as welke aandere tael dan ok. Mar ok niks minder. Stellingwarvers. Ze bestaon nog altied. Mar ze bin veraanderd in heur doen en laoten. De jaegers van vroeger veraanderden in arbeiders, in kleine boerties, in viskers, turf- en takkemaekers. En now? Now surfen we op internet en koekeloeren aovens om elf ure naor een blote film op 'e tillevisie. De veuruutgaank is niet tegen te holen. En dat laand mit oerossen, wolven en beren veraanderde in een laand mit koppels koenen in de greide die nog niet inent wodden meugen tegen de tongblaore. De veuruutgaank is niet tegen te holen...
En de tael van de Stellingwarvers? Die wodt nog praot. En zongen! *Tussen wolkens, wiend en waeter, ligt et laand van Lend' en Kuunder. Altied Stellingwarvers, vroeger, now en laeter, klinkt jim eigen mooie tael as 't roezen in een nuunder.*
Vroeger en now. Dat klopt. Mar laeter? We lao'n oonze tael versloeren. We verkwaanselen him. De nuunder zit vol basten. En zol een nuunder die vol basten zit nog wel roezen willen?

TUSSEN WOLKENS, WIEND EN WAETER

Woorden: Johan Veenstra — *Arr.: Jan Brens*

1. Tus-sen wol - kens, wiend en wae - ter ligt et laand van Lend' en Kuun - der.
2. Tus-sen pet - tens, bos en hei - de lat mien laand zien pronk - pracht le - zen.
3. As een aen - de komt an 't le - ven dan ver - smul - ten now en lac - ter.

Al - tied Stel - ling - war - vers, vroe - ger, now en lae - ter
Weidt een kop - pel koe - nen in de gru - ne grei - de.
Za'k veur ie - wig zwe - ven, za'k veur ie - wig zwe - ven

klinkt jim ei - gen mooi - e tael as 't roe - zen in een nuun - der,
In et laand van Lend' en Kuun - der ligt mien hie - le we - zen.
o - ver Lend' en Kuun - der tus - sen wol - kens, wiend en wae - ter,

klinkt jim ei - gen mooi - e tael as 't roe - zen in een nuun - der.
In et laand van Lend' en Kuun - der ligt mien hie - le we - zen.
o - ver Lend' en Kuun - der tus - sen wol - kens, wiend en wae - ter.

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte

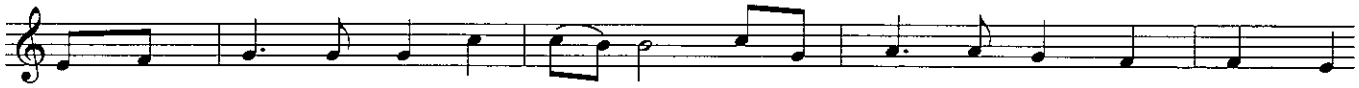

1. Tus - sen wol - kens, wiend en wac - ter ligt et laand van Lend' en Kuun - der.
Tus - sen pet - tens, bos en hei - de lat mien laand zien pronk - pracht le - zen.
As een aen - de komt an 't le - ven dan ver - smul - ten now en lae - ter.

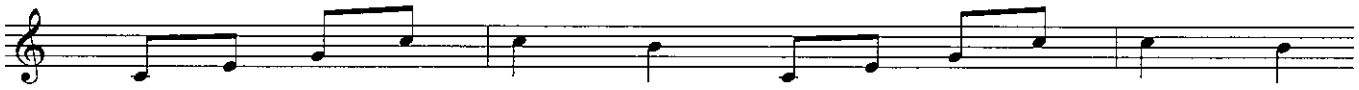

Al - tied Stel - ling - war - vers, vroe - ger, now en lae - ter
Weidt een kop - pel koe - nen in de gru - ne grei - de.
Za'k veur ie - wig zwe - ven, za'k veur ie - wig zwe - ven

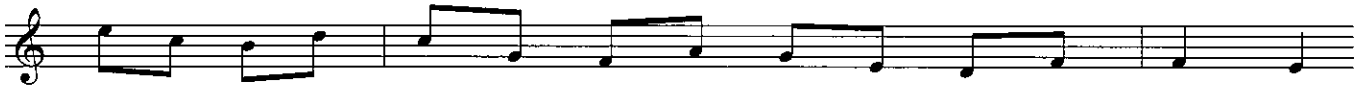

klinkt jim ei - gen mooi - e tael as 't roe - zen in een nuun - der,
In et laand van Lend' en Kuun - der ligt mien hie - le we - zen.
o - ver Lend' en Kuun - der tus - sen wol - kens, wiend en wae - ter,

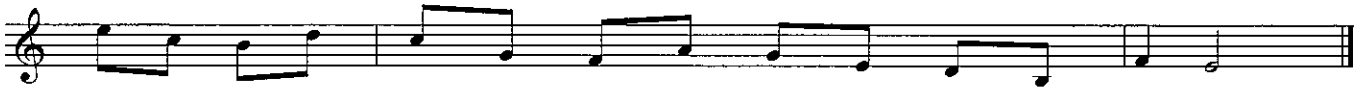

klinkt jim ei - gen mooi - e tael as 't roe - zen in een nuun - der.
In et laand van Lend' en Kuun - der ligt mien hie - le we - zen.
o - ver Lend' en Kuun - der tus - sen wol - kens, wiend en wae - ter.

1. Tussen wolkens, wiend en waeter
ligt et laand van Lend' en Kuunder.
Altied Stellingwarvers, vroeger, now en laeter
klinkt jim eigen mooie tael as 't roezen in een nuunder,
klinkt jim eigen mooie tael as 't roezen in een nuunder.

2. Tussen pettens, bos en heide
lat mien laand zien pronkpracht lezen.
Weidt een koppel koenen in de grune greide.
In et laand van Lend' en Kuunder ligt mien hiele wezen.
In et laand van Lend' en Kuunder ligt mien hiele wezen.

3. As een aende komt an 't leven
dan versmulten now en laeter.
Za'k veur iewig zweven,
za'k veur iewig zweven
over Lend' en Kuunder tussen wolkens, wiend en waeter,
over Lend' en Kuunder tussen wolkens, wiend en waeter.

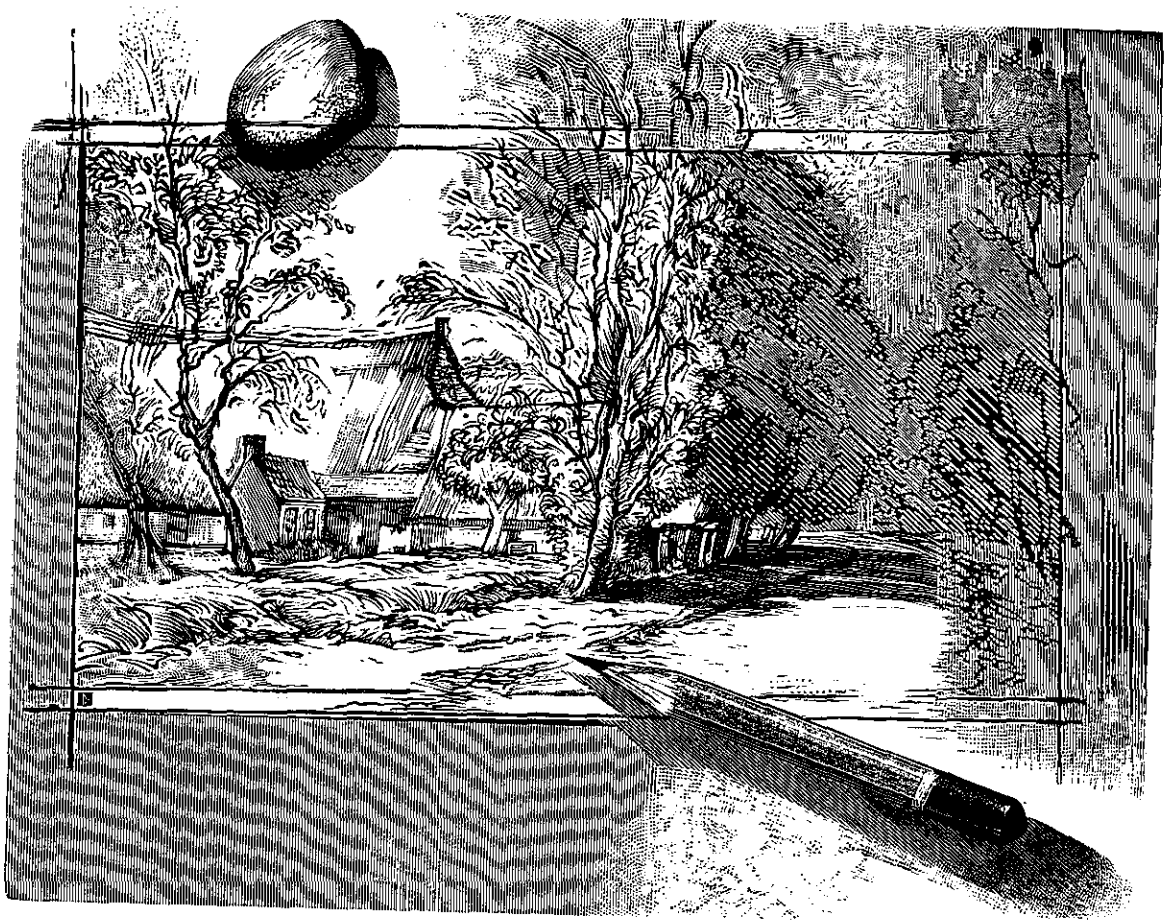

III

En et was vrotten, et was poggelen veur de meensken die heur Stellingwarvers nuumden. Daor woonden ze dan in kleine dörpen, in kleine huzen, in plaggehutten. Mit een geite of een schaop. Mit een hiele tritse jongen. Of: as 't je laeter wat beter gong: mit een peer koegies, een hokke vol kiepen, een stokmennig varkens, hiel misschien al een peerd. En een hoekien bouw mit eerpels en knollen, rogge en haever. Ik schildere jim now haost een idyllisch plaetien veur de ogen. En d'r veraanderde in duzend jaor haost minder as in de laeste honderd jaor.
Over dat schilderachtige, over dat romantische, over dat mooie van et boereleven, daor is over schreven, daor bin gedichten over maekt. Overal dezelde soort gedichten. Want in wezen lag et boerelaand d'r overal ongeveer etzelde henne. En et wark was overal ongeveer etzelde. En de gedichten weren dus haost overal etzelde.
De Nederlaanse dichter Hubert Korneliszoon Poot schreef et zo in de 18e ieuw:

Appels enten, pereplukken,
maaien, hooien, schuur en tas
stapelen vol veldgewas.
Schapescheren, uiers drukken,
zeven kinders en een wijf
zijn zijn dagelijks tijdverdrijf

En de Vlaming René de Clercq schreef et zo in de 19e ieuw:

Ik zout en ik zaaie,
Ik eg en ik ploeg,
Ik mest en ik maaie,
Ik zweet en ik zwoeg.
Ik klets op de kluiten
En glets in de moer.
Ik ben van den buiten,
Ik ben van den boer.

En de Stellingwarver Hendrik Johannes Bergveld schreef et zo in de 20ste ieuw:

Ik bin mar een boer
en ik wark op et laand;
Van deftige zaeken
heb ik gien verstaand;
Ik ploege en egge,
ik plaant en ik zi'j.
Ik koeflatten stri'je,
ik melk en ik mi'j.

Poëzie over et mooie van et hadde leven. Een leven dat bi'jtieden te had was. Daj' soms slimme graeg as een voegel op 'e vlocht ontvlochten willen zollen. En bi'j wie moj' steun en hulpe zuken as de nood es te dichte an de huud kwam veurdat Domela volle zaelen trok in disse omkrieten? Bi'j God. *O, mien God, kom bi'j mi'j, laot oons vri'j.*

OP 'E VLEUGELS

Woorden: Johan Veenstra — *Arr.: Jan Brens*

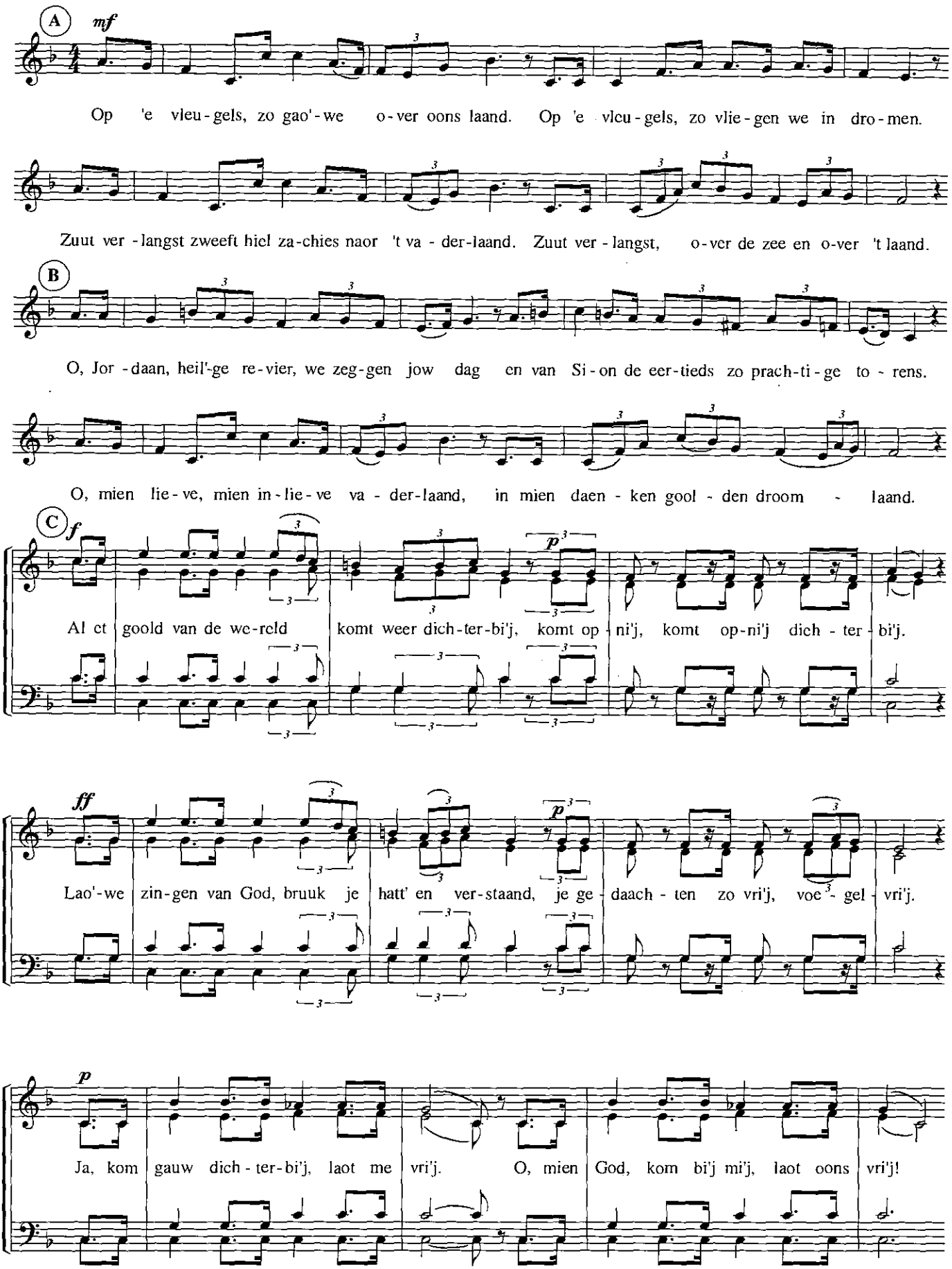

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte

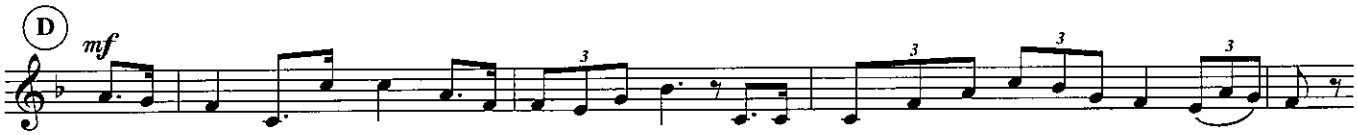

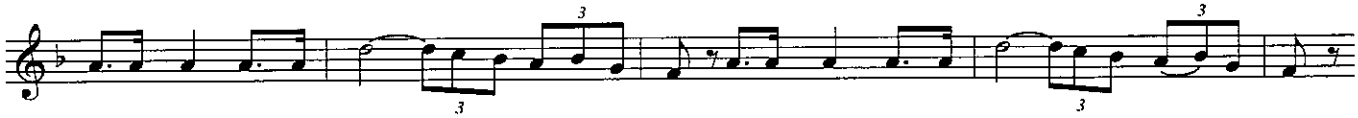

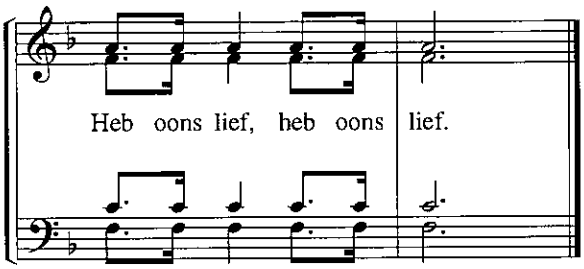

Op 'e vleugels, zo gao'we over oons laand.
Op 'e vleugels, zo vliegen we in dromen.
Zuut verlangst zweeft hiel zachies naor 't vaderlaand.
Zuut verlangst, over de zee en over 't laand.
O, Jordaan, heil'ge revier, we zeggen jow dag
en van Sion de eertieds zo prachtige torens.
O, mien lieve, mien inlieve vaderlaand,
in mien daenken goolden droomlaand.

Al et goold van de wereld komt weer dichterbi'j,
komt opni'j, komt opni'j dichterbi'j.
Lao'we zingen van God, bruuk je hatt' en verstaand,
je gedaachten zo vri'j, voegelvri'j.
Ja, kom gauw dichterbi'j, laot me vri'j.
O, mien God, kom bi'j mi'j, laot oons vri'j!
O, omgeef oons mit klaanken zo zuver en teer.
Overspuul oons mit liefde de hieltied weer.
Ja, omgeef oons mit klaanken zo zuver en teer.
Overspuul oons mit liefde de hieltied weer.
Heb oons lief, heb oons lief.

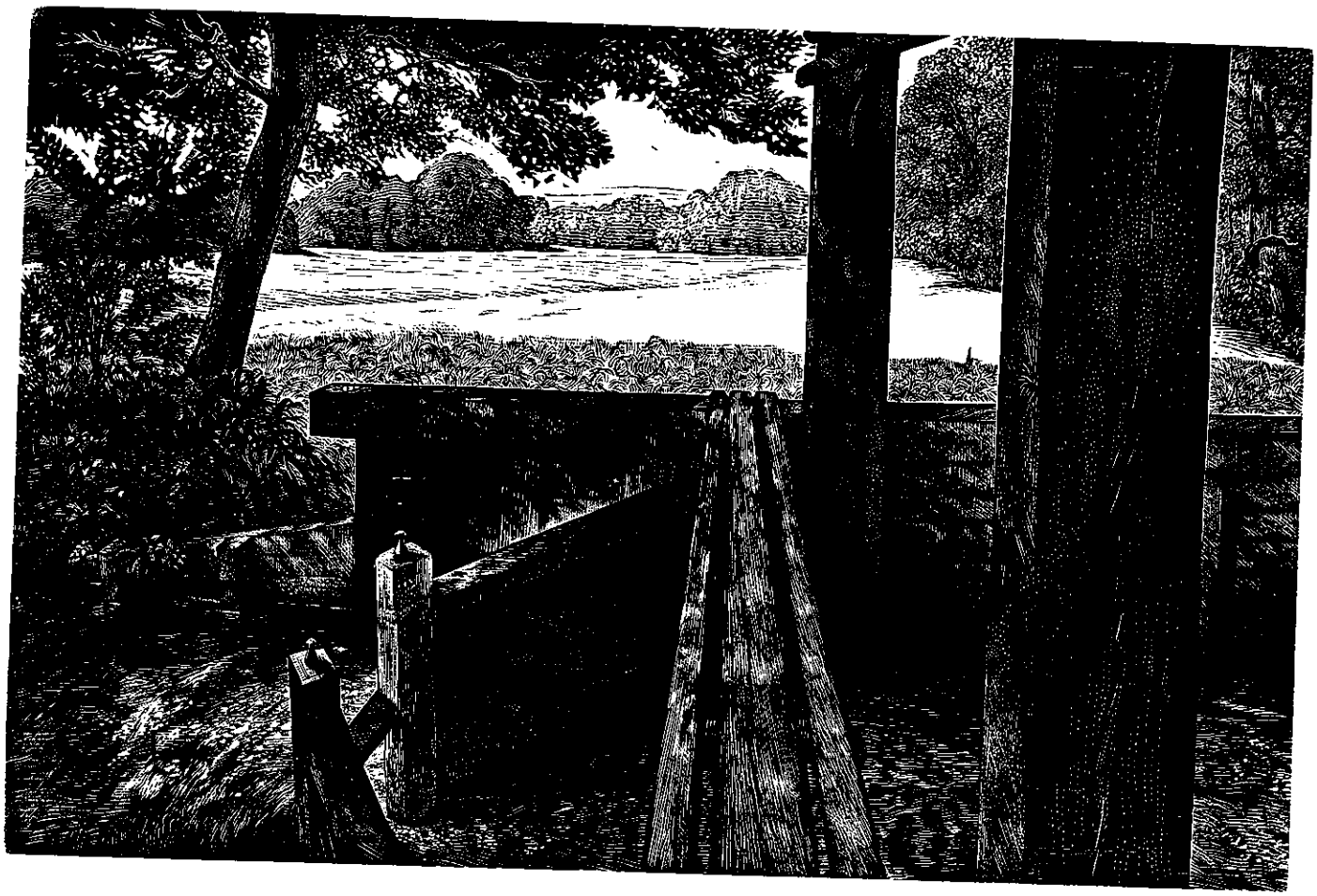

IV

En dwas deur dat Stellingwarver laand stroomt de Lende, die nao al die duzenden jaoren dat hi'j al deur dit laand stroomt dommiet van de hoge heren lichtkaans de naeme hebben mag die de Stellingwarvers him geven hebben: Lende. De revier van de hoge heren, de Linde, bestaot dan niet meer. En dat is mooi, mar as et de Lende zels wat uutmaekt? Wat veur naeme him ok geven wodt, de Lende stroomt wieder. Niet zo mooi meer as vroeger lichtkaans omdat een protte oolde bochten d'r uuthaeld binnen. Mar hi'j is in elk geval minder deur et meensdom toetaekeld as de liniaalrechte Kuunder. Van schol gröppien tot kleine revier, zo kronkelt de Lende nog altied van Tronde naor De Kuunder. En onderwegens jubelen de voegels van poere gelok an oneindige straolende lochten. Een lieflike Lende. Woorden van een dichter. Vanzels. Alweer een dichter. Dichters stellen de boel now ok altied mooier veur.
Want op 3, 4 en 5 feberwaori 1825 mit de waetersnood zongen de voegels niet van poere gelok. Doe roesden de dennen wel een hiel donker lied. In dat jaor kwam et verwoestende waeter d'r an. Et zooltene waeter van de Zuderzee, et brakke waeter van de Lende. Een kolkende, woeste Lende. Et vee dood, de turf brak, et volk ontredderd. In een treurzang van 21 koepletten uut die tied staot:

Te Steenwijk of na bij,
Daar kwam een dak gedreven,
Twintig menschen waren daarop,
Tien hielden noch het leven.
Het dak dat scheurde van een,
Tien vielen daar van af,
En zonken zoo terstond,
Al naar het duister graf.

Overal wo'n revieren beschreven en bezongen in meziek en in lieden. Veer vot en dichtebi'j. *De Moldau* van Smetena, *de mooie, blauwe Donau* van Johann Strauss, *et Wolgalied* van Franz Lehar, *the rivers of Babylon* van Boney M., *Mississippi* van Pussicat en *Waor de Lende* van Jouk. Revieren, de slagaoren van een laand. Revieren spreken tot de verbelinge van meensken. D'r bin volksverhaelen bedocht, vertelt en deurvertelt tot op 'e dag van vandaege over et ontstaon van de Lende.
En as et goed wintert zeggen de meensken: de Lende ligt al dichte. En nao een dag of wat zetten ze de Lende uut. Bessemries bi'j de wakken, waarme poeiermelk bi'j de Blesbrogge. Allienig ikke niet meer. Want bi'j de laeste Sterrit die ik reden hebbe, ston d'r een venienige wiend. In een goeze wa'k op 'e Kuunder! Veur de wiend is elk... juust ja. Mar doe weeromme! De mattelgaank over et Wiede van die wriede, onverbiddelike Lende. De witte hel. Mit et bloed in de sokken kwam ik bi'j Kontermaans. De Lende leut me weten da'k in wezen een hakkenkrokke bin. En dat dot nog altieten zeer a'k al die rieders winters de Lende uutstrieken zie. Mar och, doe mi'j die zoemerse Lende dan mar. Die Lende mit zien vremd wispelturige bochten...

WAOR DE LENDE

Wieze: Henk Bloemhoff
Woorden: M. Bakker

Arr.: Jan Brens

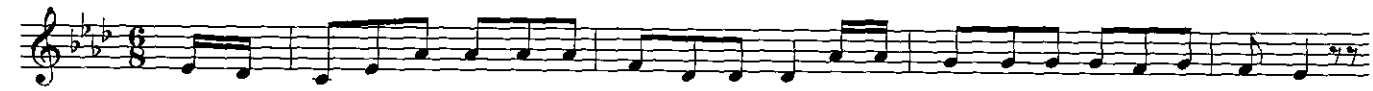

1. Waor de Len-de zien loop deur de wei - la - nen trok in de vremd wis-pel - tu - rig - ste boch-ten,
2. Al die dör-pies, ze lig - gen ver - spreid her en der, mit een kar - ke - een kop-pel-tien hu - zen;
3. Ja, dat volk is een volk van et Sak - si - sche slag, dat zien ei - gen ke - rak - ter be - weer - de.

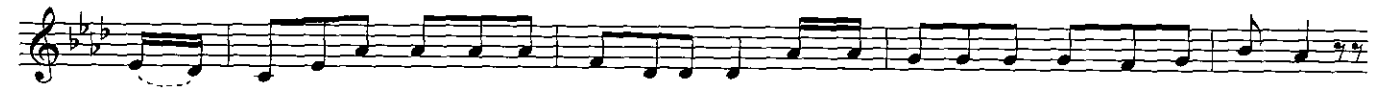

daor juub'-len de voe - gels van poe - re ge - lok an on - ein - di - ge, strao - len - de loch - ten.
en een bot - ter - fe - briek of een schoe - le is d'r, soms wat gro - ter mit we - gen die kru - sen.
Dat zien tael on - der - hul tot van - dae - ge de dag! Dat zien ei - gen kul - tuur nooit ver - leer - de!

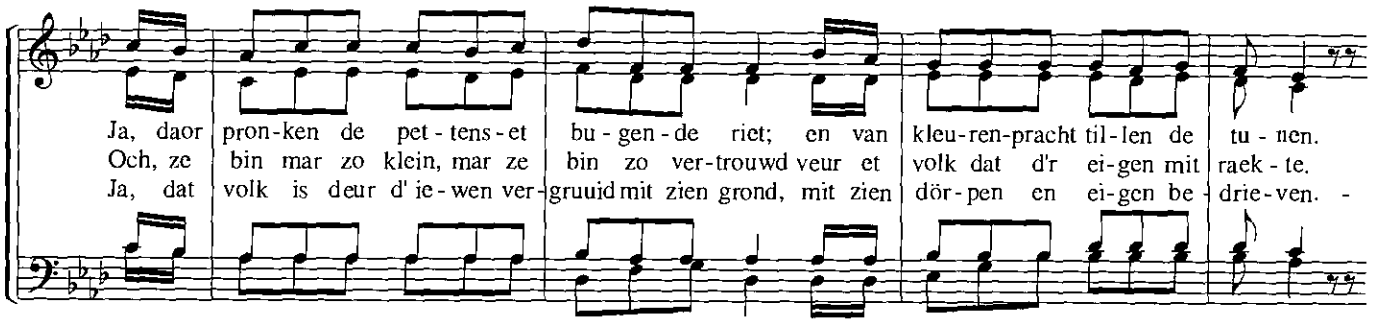

Ja, daor pron-ken de pet - tens - et bu - gen - de riet; en van kleu-ren-pracht til - len de tu - nen.
Och, ze bin mar zo klein, mar ze bin zo ver - trouwd veur et volk dat d'r ei - gen mit raek - te.
Ja, dat volk is deur d' ie - wen ver - gruuid mit zien grond, mit zien dör - pen en ei - gen be - drie - ven. -

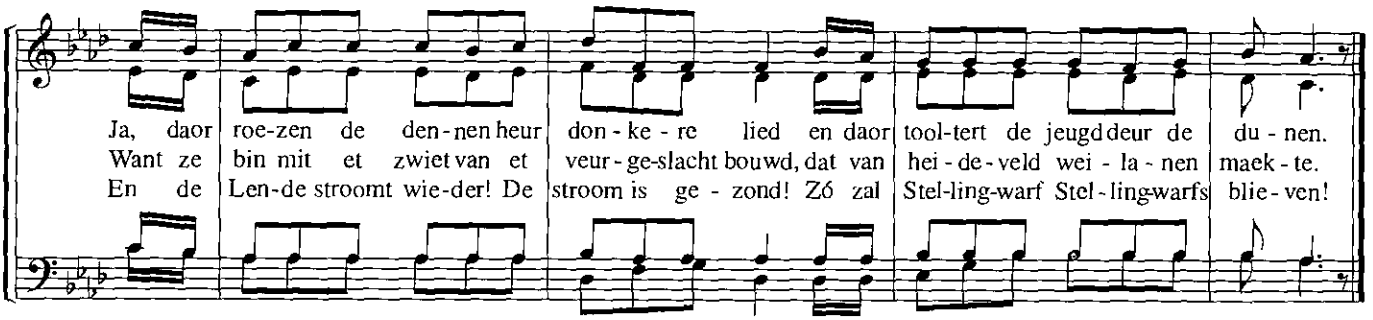

Ja, daor roe-zen de den - nen heur don - ke - re lied en daor tool-tert de jeugd deur de du - nen.
Want ze bin mit et zwiet van et veur - ge-slacht bouwd, dat van hei - de - veld wei - la - nen maek - te.
En de Len-de stroomt wie-der! De stroom is ge - zond! Zó zal Stel-ling-warf Stel - ling-warfs blie - ven!

1. Waor de Lende zien loop deur de weilanen trok
in de vremd wispelturigste bochten,
daor juub'len de voegels van poere gelok
an oneindige, straolende lochten.
Ja, daor pronken de pettens - et bugende riet;
en van kleurenpracht tillen de tunen.
Ja, daor roezen de dennen heur donkere lied
en daor tooltert de jeugd deur de dunen.

2. Al die dörpies, ze liggen verspreid her en der,
mit een karke - een koppeltien huzen;
en een botterfebriek of een schoele is d'r,
soms wat groter mit wegen die krusen.
Och, ze bin mar zo klein, mar ze bin zo vertrouwd
veur et volk dat d'r eigen mit raekte.
Want ze bin mit et zwiet van et veurgeslacht bouwd,
dat van heideveld weilanen maekte.

3. Ja, dat volk is een volk van et Saksische slag,
dat zien eigen kerakter beweerde.
Dat zien tael onderhul tot vandaege de dag!
Dat zien eigen kultuur nooit verleerde!
Ja, dat volk is deur d' iewen vergruuid mit zien grond,
mit zien dörpen en eigen bedrieven.
- En de Lende stroomt wieder! De stroom is gezond!
Zó zal Stellingwarf Stellingwarfs blieven!

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte

V

En al die Stellingwarvers hadden en hebben dromen. Al die meensken van vroeger: die kleine boerties, de turfmaekers en de viskers. En jim en ikke. Dromen heuren bi'j meensken. Want altied mar deur is oons meenselike bestaon niet volmaekt. We zollen et vaeke zó graeg krek even aanders hebben willen. Of hielemaole aanders. Op oons wark, thuus, in de liefde. Ziej'm die superromantische plaeties weer veur jim van de Lende en de Kuunder mit bluuiende varkenties bi'j de kaant langes. Mit drok zwemmende jonge enties op een blakstille veurjaorsdag.
Ziej'm dat schip mit takkebossen veren? De man an et roer, de vrouw in de liende over et jaegpad. Krek weer wat onder de schölk. Niks romantiek! Valse romantiek! Zi'j zag die bluuiende varkenties en jonge enties niet. Beulswark was et wat ze doen mos. En ze droomde, die vrouw in de liende, neem dat mar van mi'j an. Zi'j droomde van een beter leven veur dat kleine poppien dat onderwegens was.
En dat kleine boertien droomde onder et sloden en et stiekelstikken van een peer koegies meer. En asjeblief: van 't jaor gien melkziekte, kopziekte of tongblaore. En de bakkiesman droomde dat hi'j op die blakstille veurjaorsdag zien hiele bakkien leegverkopen zol. En de turfmaeker droomde d'r van om die ellendige veenbaos mit zien verplichte winkelnering ien keer op 'e smoel slaon te kunnen. Ziej'm ze gaon in jim fantesie: te bollejaegen en onderwegens naor Hulst in Appelsche om naor Domela te luusteren. De Verlosser! De hoop op die aandere Verlosser weren ze al lange kwietraekt. Dat was een droom die nooit uutkwam. De karke hul et al te vaeke mit de machthebbers.
Ik droomde, dat ik langzaam leefde... langzamer dan de oudste steen, dichtte Vasalis.
Wi'j dromen d'r allemaole van om jong blieven te kunnen. Want de tied begint de hieltied krapper in zien vel te zitten. En as je oolden d'r op een dag niet meer binnen dan is de dood an jow toe. Morgen of overmorgen of eerst over twintig jaor. Mar hi'j is an jow toe. Zo vuult dat. En dat is een benauwd gevuulte.
De droom van alleman daanst over 't heer en veer; een droom om jong te wezen en veur altied ok te blieven.

O, KOM EN DROOM

Woorden: Johan Veenstra — *Arr.: Jan Brens*

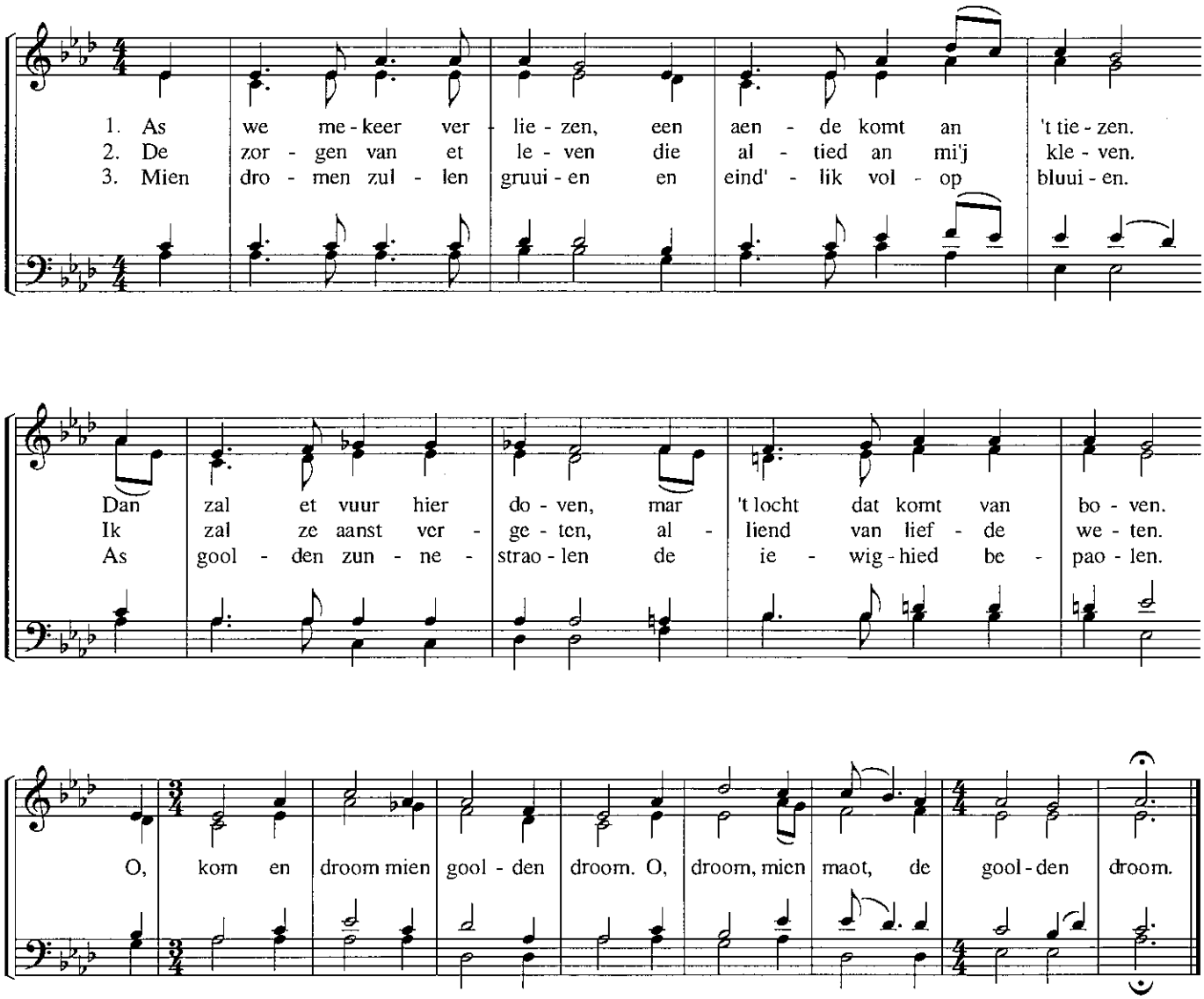

1. As we mekeer verliezen,
een aende komt an 't tiezen.
Dan zal et vuur hier doven,
mar 't locht dat komt van boven.

Refr.: O, kom en droom mien goolden droom.
O, droom, mien maot, de goolden droom.

2. De zorgen van et leven
die altied an mi'j kleven.
Ik zal ze aanst vergeten,
alliend van liefde weten.

Refr.: O, kom en droom mien goolden droom.
O, droom, mien maot, de goolden droom.

3. Mien dromen zullen gruuien
en eind'lik volop bluuien.
As goolden zunnestraolen
de iewighied bepaolen.

Refr.: O, kom en droom mien goolden droom.
O, droom, mien maot, de goolden droom.

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte

DE DROOM

Woorden: Johan Veenstra — *Arr.: Jan Brens*

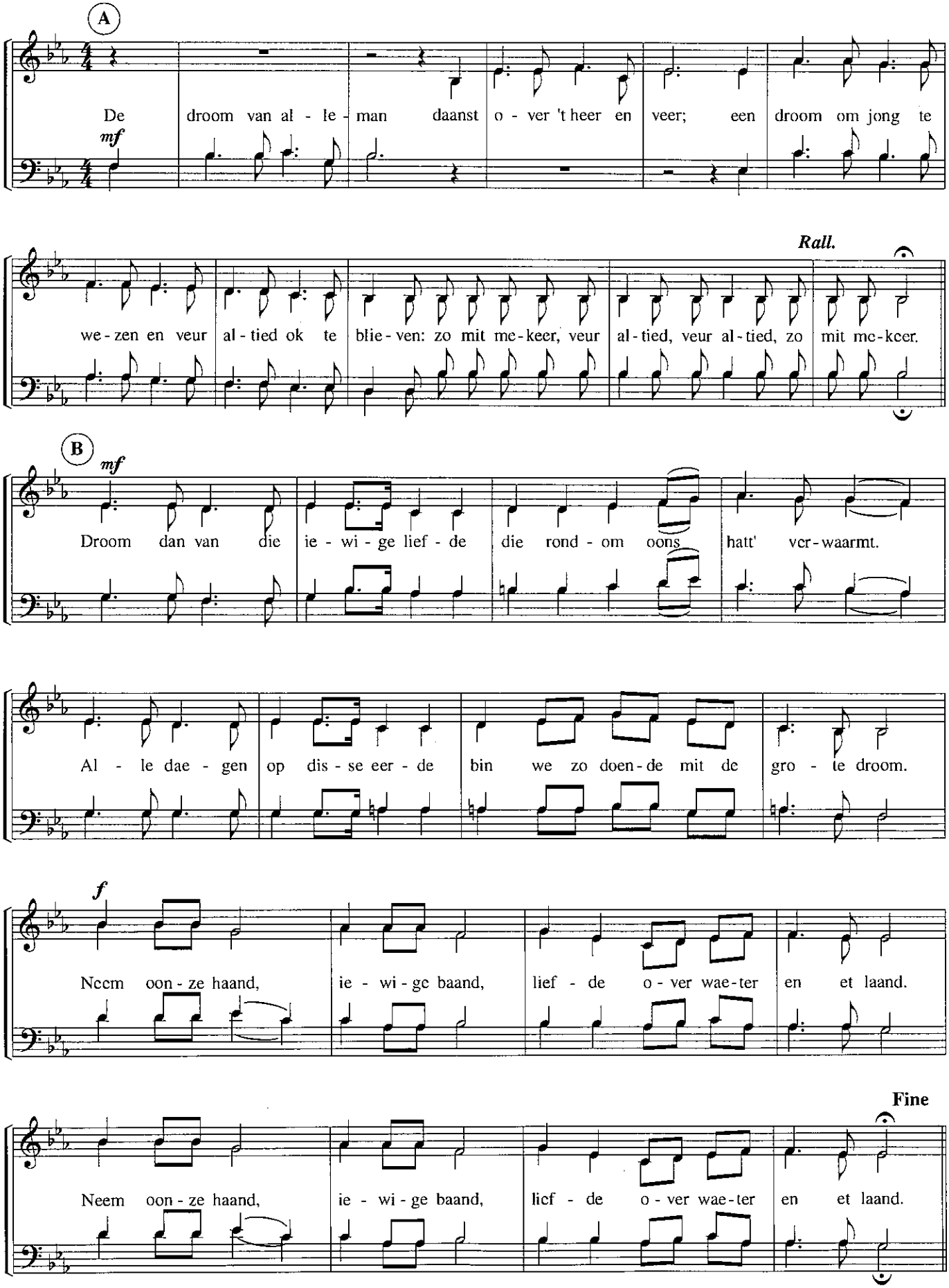

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte

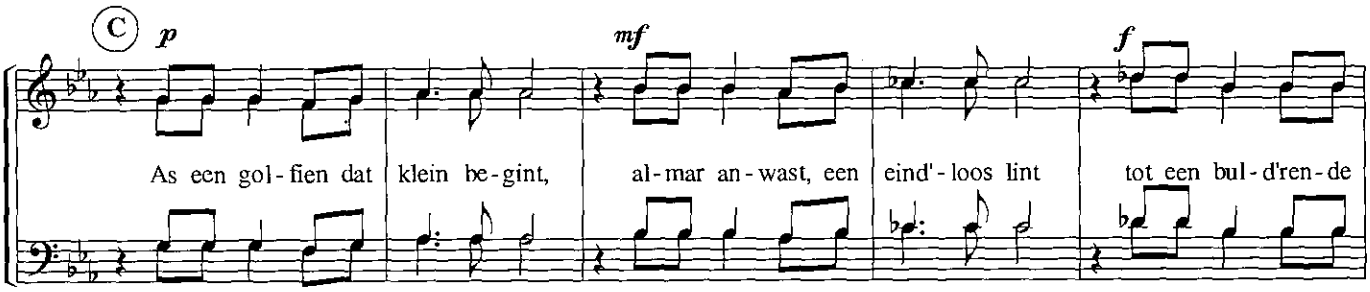

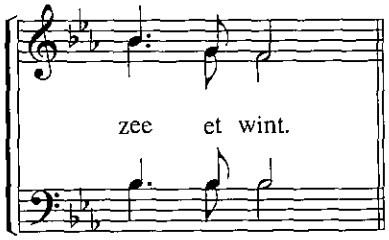

Herhalen vanof (B)

De droom van alleman daanst over 't heer en veer;
een droom om jong te wezen en veur altied ok te blieven:
zo mit mekeer, veur altied, veur altied, zo mit mekeer.

Refr.:
Droom dan van die iewige liefde die rondom
oons hatt' verwaarmt.
Alle daegen op disse eerde bin we zo doende
mit de grote droom.
Neem oonze haand, iewige baand, liefde over
waeter en et laand.
Neem oonze haand, iewige baand, liefde over
waeter en et laand.

As een golfien dat klein begint, almar anwast,
een eind'loos lint tot een buld'rende zee et wint.

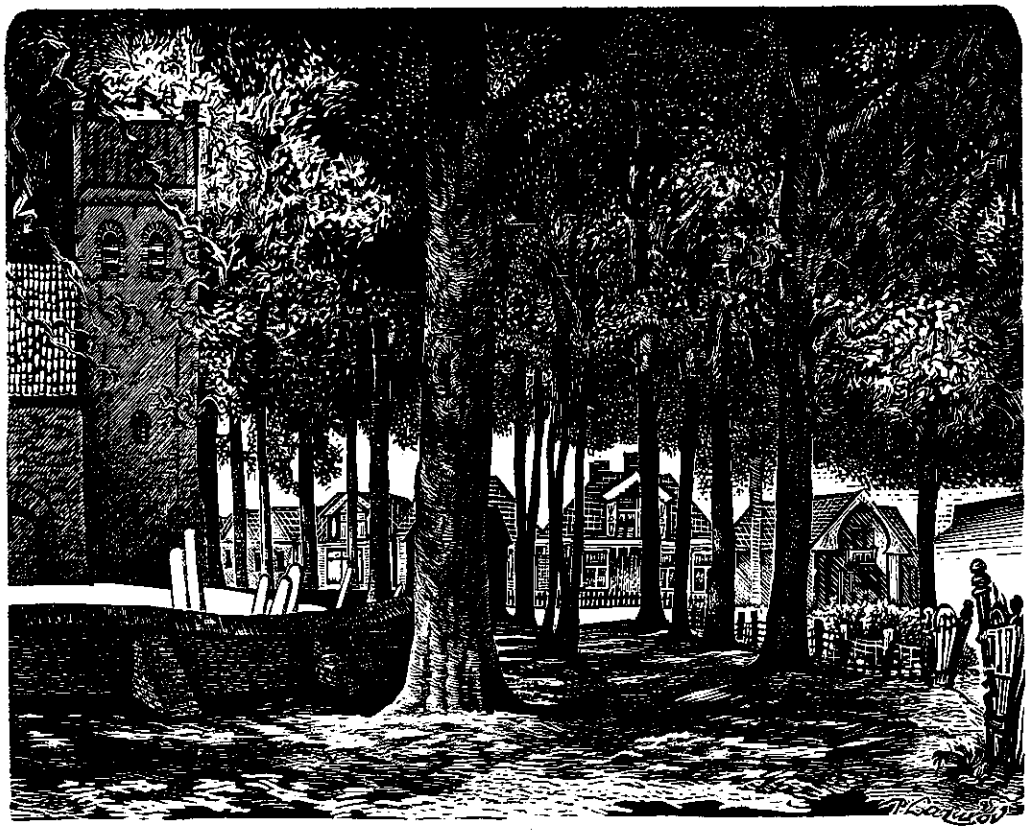

VI

En altied hebben ze zongen, de Stellingwarvers, al kun ze et niet zo mooi as de naachtegaal et kan. Mar die kan zo mooi zingen omdat hi'j een slaopkop is. En Stellingwarvers bin gien slaopkoppen. Doe de goeie God vlak nao de schepping alle voegels bi'j him kommen leut om heur de veren een kleurtien te geven, kwam de naachtegaal as laeste anvliegen omdat hi'j him verslaopen hadde. En God hadde alle varveblikken schone leeg. Hi'j hadde nog mar ien hiel klein likkien gooldvarve op 'e kwaste zitten. En dat stipte hi'j de naachtegaal op 'e tonge. En hi'j zee: 'Naachtegaal, om te zien bliej' veur iewig een wat onogelik voegeltien, mar mit dit stippien op 'e tonge kuj' et mooiste zingen van allemaole.'
Zo mooi kun wi'j et dus niet. Mar we zingen wel! Onder et wark. Om dat wat lichter te maeken. Et lied over die verschrikkelike waetersnood van 1825 hebben de Stellingwarvers zongen en et lied over de moord op die aarme man en zien vrouw op 'e Blesse deur Jan Hut zien duvelse kammeraoden. Op 'e Elfduzend en aandere marken koj' ze kopen, al die lieden over moord, doodslag, mislokte liefdes en aandere ellende. Twintig koepletten of nog meer veur mar een cent.
En de slaachtersknecht zong as hi'j de bestellings uutsutelde mit een körf veur op 'e pakkiesdreger en een theedoek over de pakkies vleis. En de melkrieder zong as hi'j de lege bussen, mit et sloefien mit melkgeld onder een busselit, bi'j de diek zette. En mien moeder zong as ze een goed zin hadde: *Jan Toereloer, de benen van de vloer* en *Waar is Jan met de meid gebleven. Is hij dan niet hier, is hij dan niet daar, dan is hij naar Amerika.* Of zokszowat. De Duutse soldaoten zongen *Wir werden gegen England fahren* en hier zongen ze d'r zachies aachteran: Ploemp, ploemp, ploemp. En wi'j zongen as kiender mit Sunte Matten. En et karkvolk in de karke: *Heer blief bi'j mi'j, de dag is haost veurbi'j.* En ik mos zingen as klein joongien van zesse veur Sunderklaos in de schoele van Ni'jhooltpae. Ik wodde over de heufden henne de baank uuttild. Veur de eerste keer van mien leven zag ik Sunderklaos en ik mos drekt veur him zingen. *Zie ginds komt de stoomboot.* Ik weet et nog as de dag van gister. En ik hebbe niet goeld! Et zat d'r wél tegenan. Mar ik hebbe niet goeld! Ie bin Stellingwarver! Dat daoromme wil 't me toch niet an dawwe indertied op 'e loop gaon binnen veur die kleinzeune van Karel de Grote! Et wil me niet an!
En vandaege-de-dag zingen de Stellingwarvers nog. Et jongvolk galmt mit Ricky Martin en Robbie Williams mit. De shantykoren broezen as poddestoelen tot de grond uut en bezingen mit volle overgaove metrozen, draank en aeventuurlike vrouwluden. Nog even, ik doe et mit jim, of Sliekenborg mit 38 inwoners, het zien eigen shantykoor.
Zingen heurt bi'j et leven. An wat we zingen kuj' heuren in wat veur stemming we binnen. Zingen geft utering an oons gevuul. Zingen geft kleur an et leven!

STELLINGWARF-CANON 1

Jan Brens

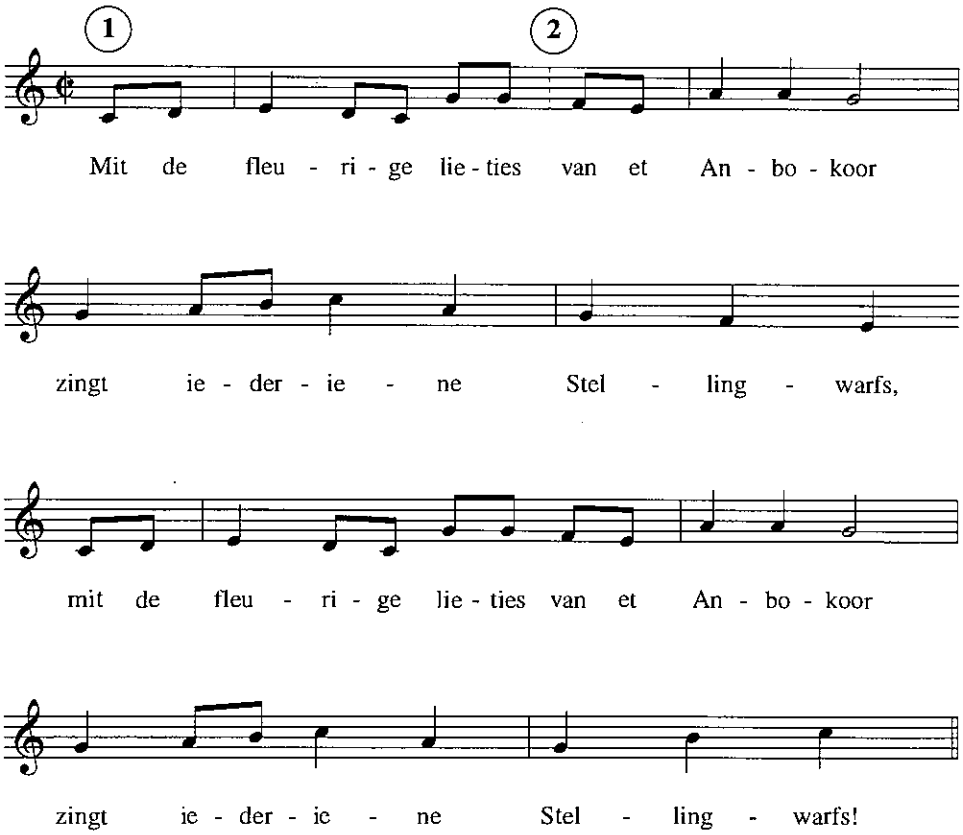

STELLINGWARF-CANON 2

Jan Brens

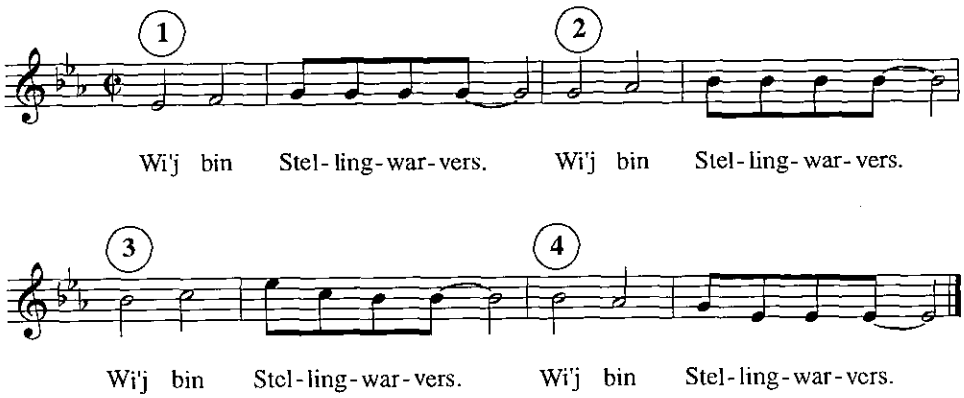

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte

VII

Och en zovule veraandert d'r now ok weer niet deur de jaoren henne. Ja goed, die oerossen, wolven en beren van et begin, die bin d'r niet meer. En gien kiend wet nog wat tiemen is en dösken en spoortrappen in et turflaand. Mar an de aandere kaant: vroeger haj' mannen mit pak en bakkiesmannen en vandaege-de-dag hej' sutelders mit krojen bi'j de diek. De bakkiesmannen verkochten kaanferballen, veterbaand en klossies gaoren, de mannen mit pak lappegoed en de sutelders boeken.
De Birkenboschen leupen mit pak. De Birkenboschen weren femilie van oons. Ik weet niet percies hoe veer vot. Hiel veer in elk geval. Mar toch femilie. Rieke femilie, wodde d'r zegd. En... de Birkenboschen hadden gien kiender. 'En ie weten mar nooit,' zeden we wel es, 'misschien staon we wel in 't testement.' Dat was trouwens niet zo. Doe de Birkenboschen uut de tied raekten, hebben ze alles an de karke vermaekt. As dat niet zo west was, hadde ik now vermoedelik in een jacht ommedobberd in de buurt van Saint Tropez. Mar as ik dan gelokkiger west hadde? Ik daenke van niet. Ok dan had ik dromen had hoe a'k et liever aanders had hadde. Krek as die bakkiesman die droomde dat hi'j zien bakkien die dag leegverkopen zol. Weej'm nog ?
Ziej'm him trouwens veur jim? Hi'j fietst et hiem op van een grote boereplaetse. En dat misselike prenteboek van een boerewief dat daegs gien spat uutvoert, mar veur alle warkies een meid het, en zels mit et goolden ooriezer op elke middag in de mooie kaemer veurnaem zit te wezen... Dat misselike wief bedudet him veur et glas mit de beweging van de haand dat hi'j drekt wel weer oprutereren kan. Dat ze nargens verlet van het. En in himzels foeterende fietst hi'j et hiem weer of. Rotwief!
En soms veraandert d'r dus wel es niet zovule deur de jaoren henne. Want de sutelders lopen ok wel es aachter de kroje te foeteren in hiele dure buurten mit hiele dure huzen. 'Och,' zeggen ze dan mar tegen mekeer nao et zoveulste nee, 'veurdat ze een boek kopen kunnen, zullen ze eerst de hiepeteek wel ofbetaelen moeten!'
Mar zo bin wi'j niet, volk! As hi'j bi'j oons komt, die bakkiesman, dan mag hi'j in huus kommen, dan krigt hi'j een bakkien koffie en een hiempe koeke, en dan wo'n we allemaole weer een betien kiend. Dan kroepen we allegeer op 'e kni'jen bi'j et bakkien om te kieken wat die man in zien stiesiekoren broek mit de pette op en de heidebuunders an 't stuur allemaole wel niet bi'j him het. En now geleuf ik werachies toch echt dat hi'j d'r an komt! Et pattien daele naor oons toe! Kiek ok es! Die man mit zien negosie. Zien jim him ok? Maegies, jongen, kiek daor komt hi'j an!

DE BAKKIESMAN

Woorden: Henk Bloemhoff *Arr.: Jan Brens*

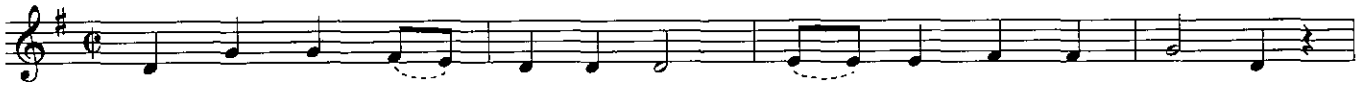

1. Veur - jaor, haast of bi'j zom - mer - tied lopt hi'j bi'j de die - ken.
2. As hi'j dan op je hiem an komt, die man mit zien ne - go - sie,
3. Ie - le - stie - kies en ve - ter - baand, klos - sies gao - ren, kno - pen,
4. Moek' en kien - der kroe - pen op 'e kni'j - en bi'j et bak - kien.
5. Al - le kien - der die meu - gen him, lao - ten 't touw - gien sprin - gen,

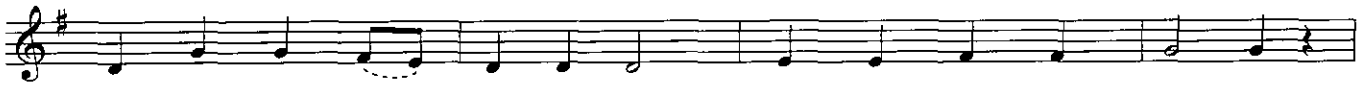

Mit een bak op de rog - ge, ja, sjouwt hi'j 'm uut de lie - ken.
lat hi'j oons al zien we - ren zien, praot dan vaeks een po - sien!
kaan - fer - bal - len en kam - me - gies kuj' bi'j him vaeks ko - pen!
As hi'j ok bi'j je kof - fie - drinkt, kriej' wat uut een vak - kien.
daan - sen as hi'j bi'j heur komt, wil - len veur him zin - gen!

Refrein

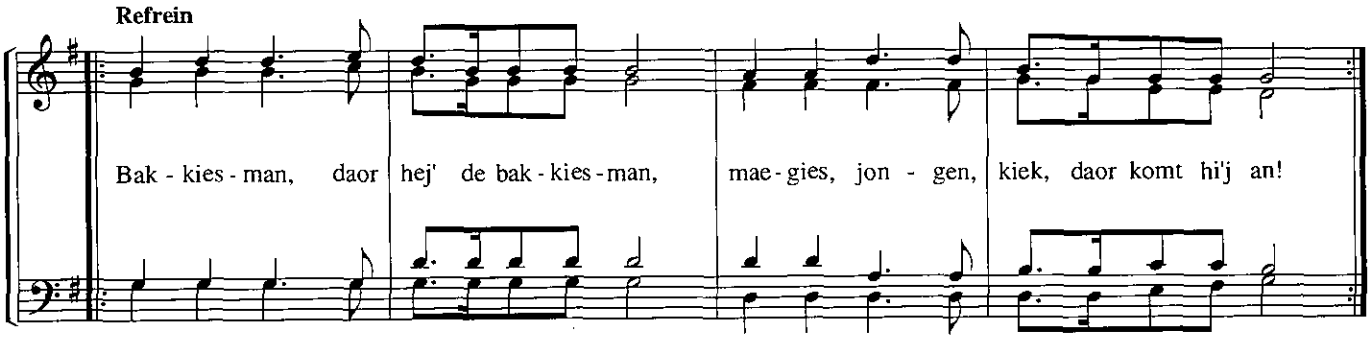

Bak - kies - man, daor hej' de bak - kies - man, mae - gies, jon - gen, kiek, daor komt hi'j an!

1. Veurjaor, haast of bi'j zommertied
lopt hi'j bi'j de dieken.
Mit een bak op de rogge, ja,
sjouwt hi'j 'm uut de lieken.

2. As hi'j dan op je hiem an komt,
die man mit zien negosie,
lat hi'j oons al zien weren zien,
praot dan vaeks een posien!

3. Ielestiekies en veterbaand,
klossies gaoren, knopen,
kaanferballen en kammegies
kuj' bi'j him vaeks kopen!

4. Mock' en kiender kroepen op
'e kni'jen bi'j et bakkien.
As hi'j ok bi'j je koffiedrinkt,
kriej' wat uut een vakkien.

5. Alle kiender die meugen him,
laoten 't touwgien springen,
daansen as hi'j bi'j heur komt,
willen veur him zingen!

Refrein:
Bakkiesman, daor hej' de bakkiesman,
maegies, jongen, kiek, daor komt hi'j an!

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte

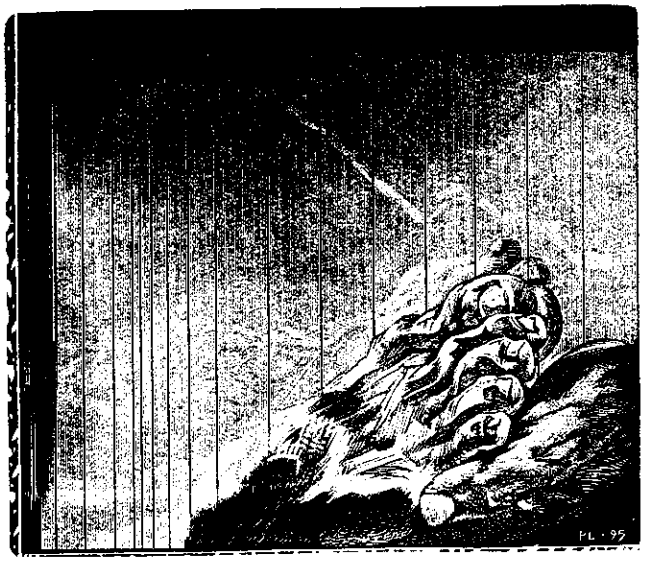
PL · 95

VIII

En altied mar deur raeken we meensken kwiet. Zoas die aldereerste Stellingwarvers hier henne kwammen vanuut de dieze van de geschiedenis, zo lossen meensken ok weer op in de tied. En wat overblift: een haandvol dromen en herinnerings.
Altied mar weer nemen we ofscheid. Van die bakkiesman van zokrek, die et hiem now weer offietst. Daor gaot hi'j mit zien heidebuunders an et stuur. Op 'e diek stikt hi'j nog ien keer de haand op. Hoj! Mar och, die bakkiesman, die komt wel weeromme. Zit daor mar niet over in.
Aandere meensken kommen niet weeromme. Een liefde van vroeger. Hoe zol et now mit him of heur wezen? En hoe zol et mit de kiender wezen die hier nao de Eerste Wereldoorlog uut Oostenriek en Hongeri'je weg naor toe kommen binnen om an te starken. Eli Tiefendorfer uut Wenen kwam naor Ni'jhooltpae en speulde mit de kiender van et dörp in de Weembos. Zol zi'j nog leven? Of ok al niet meer...
En hoe zol et al die Stellingwarvers vergaon die nao de Twiede Wereldoorlog votgaon binnen. Over de zee naor vremde lanen. Om een toekomst op te bouwen. Et bin oolde meensken zo staorigan. Zollen ze nog een keer weerommekommen kunnen? En as ze aanst minder wodden en d'r lichtkaans wat in omme beginnen te tiezen, dan blift misschien allienig heur moedertael, et Stellingwarfs, over. De ballast gaot altied en overal as eerste overboord. En wie kan heur dan nog begriepen in die vremde lanen veer over de zee?
En op een dag koj' tot de griezelige ontdekking dat d'r de hieltied meer meensken van jow leeftied in die zwatomraande stokkies in de kraante staon. De dood reist algedurig mit oons op. Naost et pattien op een Stellingwarfs karkhof staot op een stien te lezen:

Nog is het dag
voor U die dit leest.
Ras komt de nacht,
leeft, dat gij niet vreest.

As klein joongien zat ik goelende bi'j mien moeder op 'e schoot omdat d'r een joongien van schoele verdronken was in de kolke van de Kuundersluus. Dat joongien kwam nooit weeromme op schoele. Dat was zeker. Even was die onbegriepelike dood dichtebi'j. Mar even laeter was hi'j weer veer vot. De dood was et luden van de karkeklokke, et was de leedanzegger die de menninge daele kwam. En was mien moeder die mit zwatte haansken an en een hoed op naor een begraffenis gong. J.C. Bloem dichtte:
Denkend aan de dood kan ik niet slapen, En niet slapend denk ik aan de dood.
Hoe oolder aj' wodden des te meer andaenkens aj' hebben an meensken die d'r niet meer binnen...

LAOT OONS NOW IN HERINNERING

Woorden: Johan Veenstra *Arr.: Jan Brens*

1. As kam - me-rao - den vot - gaon, ver - gaon in ie - wig - hied.
2. As mao - ten ho - len wi'j de waacht tot in et ni'j - e laand.

As kam - me-rao - den vot - gaon uut oon - ze ei - gen tied.
As mao - ten ho - len wi'j de waacht, geef now me-keer de haand.

Laot oons now in her - in - ne-ring zon - der be-rouw en spiet

ge - daen - ken in een mie - me-ring: et was een goei - e tied.

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte

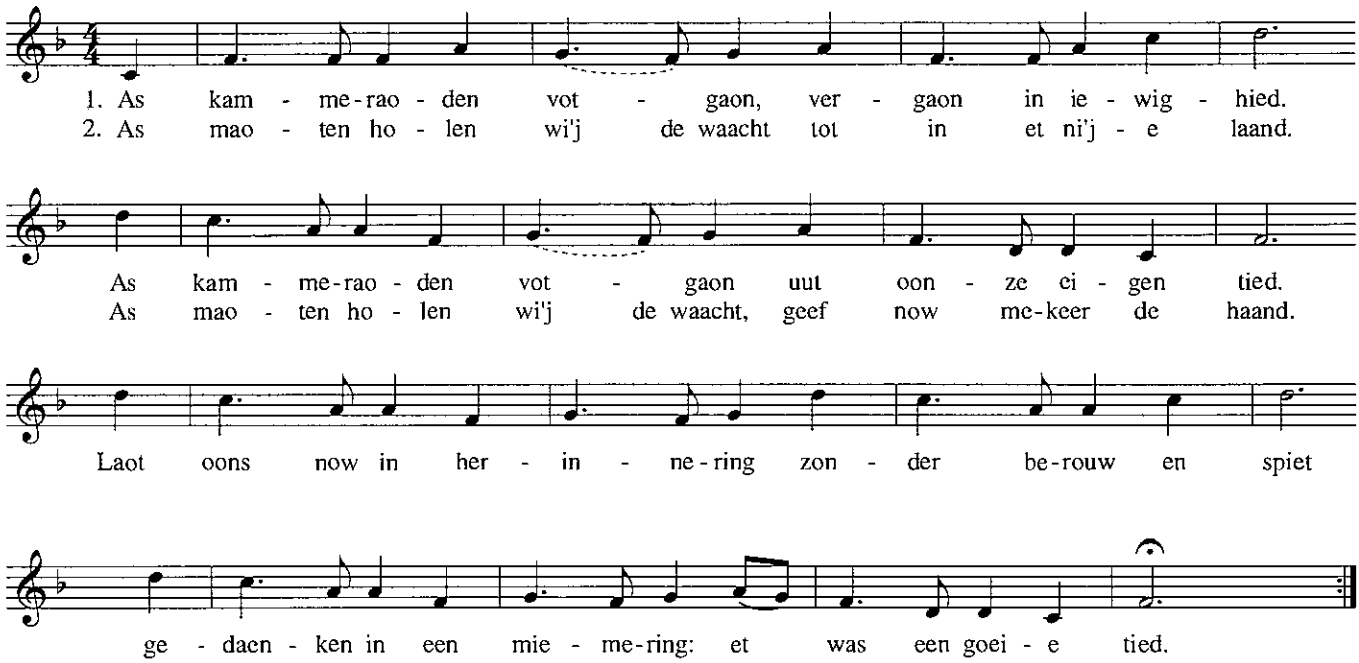

1. As kammeraoden votgaon, vergaon in iewighied.
As kammeraoden votgaon uut oonze eigen tied.

Refr.: Laot oons now in herinnering zonder berouw en spiet
gedaenken in een miemering: et was een goeie tied.

2. As maoten holen wi'j de waacht tot in et ni'je laand.
As maoten holen wi'j de waacht, geef now mekeer de haand.

Refr.: Laot oons now in herinnering zonder berouw en spiet
gedaenken in een miemering: et was een goeie tied.

IX

En dan is et aovend. De dag is haost veurbi'j. Za'k jim dan nog ien keer zoe'n klisjeemaotig plaetien van vroeger veur de ogen toveren? Et begint dommiet staorigan te schiemeren. Et het een waarme, brodsige dag west. Even leek et d'r op dat d'r in et westen een rommelschore opzetten kommen zol. Mar et is niks wodden. Een peer dikke spatters mar, meer is d'r niet valen. Dikke spatters die drekt verdampt binnen op 'e glundig hiete stienen van et pattien.
We zitten butendeure veur et oolde huus. De beide jachthonnen, Marco en Flora, liggen laankuut in et grös onder de neutepolle. D'r kroepen dikke toppen grieze dieze vanuut de sloden omhogens. In de drinkerskoele kwaeken kikkers. Vleermoezen fladderen spoekachtig om et huus henne. In de veerte zitten een peer maegies butendeure te zingen bi'j de meziek van een moenike. Et peerd van een laete boer trekt de laeste vracht huj van de dag et zaandpad daele. Kruderig roekend Kuunderhuj. De hujwaegen piept. Een tied die veurgoed veurbi'j is en die nooit weerommekomt.
Et koor zingt een aovendhymne over de veurbi'je dag, over de kommende naacht. En waor kuj' dat beter zingen as in een karke. Weej'm wat, we lopen d'r mit mekeer naor toe. De Karkelaene daele. D'r braant al locht aachter de karkeraemen. Awwe et geelstienen pattien oplopen, kuwwe et orgel al speulen heuren. We lopen bi'j die bewuste grafstien van zokrek langes, die oons veurhoolt dawwe leven moeten omdat oons dat leven zomar ofpakt wodden kan. Dawwe et op disse wereld in wezen mar hiel evenpies te lien hebben. Leef dus! En dan zingt et koor zien daanklied veur de Maeker van dat leven.
D'r komt al schaad over et laand, et schiemert hiel langzemerhaand...

AOVEND-HYMNE

Woorden: Johan Veenstra Lets volkslietien ***Meziek: Jurjānu Andrejs***

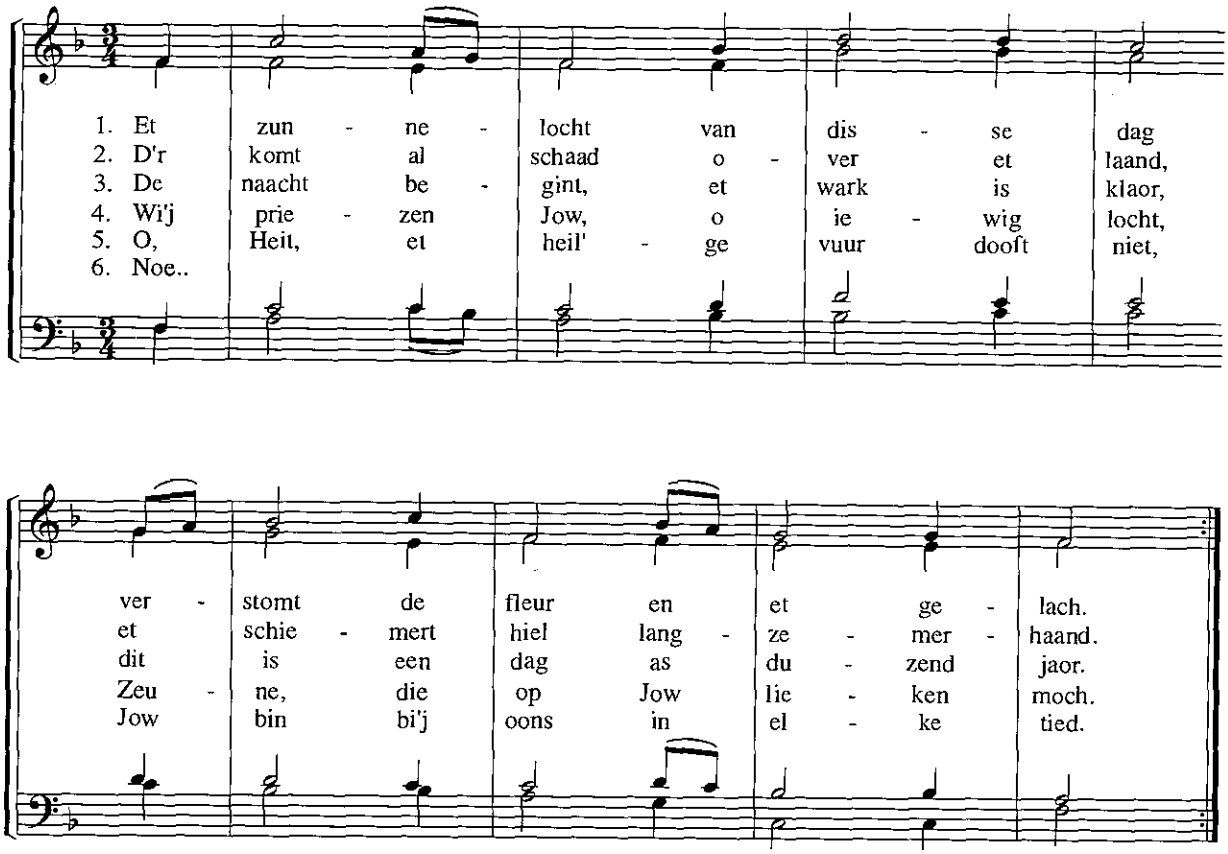

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte

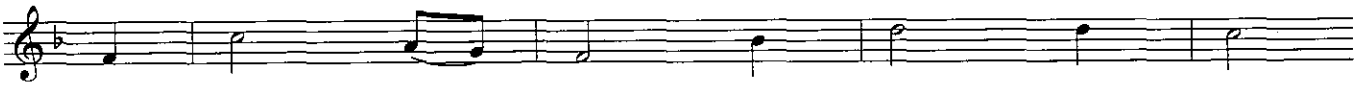

1. Et zun - ne - locht van dis - se dag
2. D'r komt al schaad o - ver et laand,
3. De naacht be - gint, et wark is klaor,
4. Wi'j prie - zen Jow, o ie - wig locht,
5. O, Heit, et heil' - ge vuur dooft niet,
6. Noe..

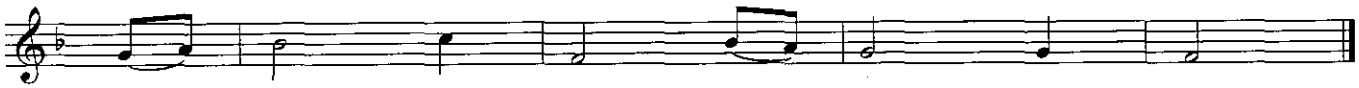

ver - stomt de fleur en et ge - lach.
et schie - mert hiel lang - ze - mer - haand.
dit is een dag as du - zend jaor.
Zeu - ne, die op Jow lie - ken moch.
Jow bin bi'j oons in el - ke tied.

1. Et zunnelocht van disse dag
   verstomt de fleur en et gelach.

2. D'r komt al schaad over et laand,
   et schiemert hiel iangzemerhaand.

3. De naacht begint, et wark is klaor,
   dit is een dag as duzend jaor.

4. Wi'j priezen Jow, o iewig locht,
   Zeune, die op Jow lieken moch.

5. O, Heit, et heil'ge vuur dooft niet,
   Jow bin bi'j oons in elke tied.

6. Noe..

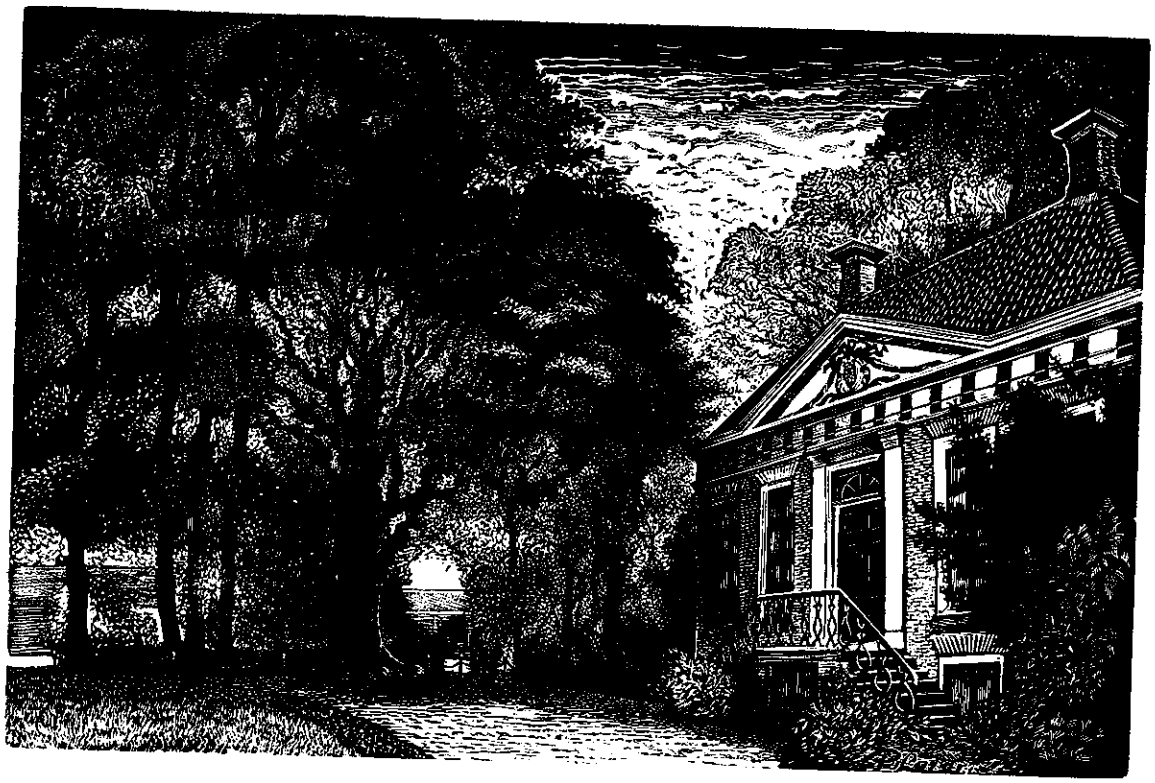

X

An et aende van de aovend, an et aende van de Stellingwarf Cantate heurt mar ien lied. Et Stellingwarfs Volkslied. Want dat lied vertelt zoe'n betien van alles waor wi'j hier vanaovend over praot en zongen hebben. Waor we naor luusterd hebben. Et vertelt van dat twiestromelaand, dat laand tussen die beide revieren: de Lende en de Kuunder. Et vertelt van de boswallen, van de essen, de maoden, de vaorten en van de meensken. De Stellingwarvers. Die, waor ze ok belanen, die baand vulen blieven mit heur geboorteplakkien, heur Stellingwarver laand.
We hebben een gewoon volkslied, et is niet overdreven vaderlaanslievend, we stikken oonszels gien toefte veren op 'e hoed. We bin gewoon wies mit dit kleine hoekien grond. Dat is et. Meer niet. Gelokkig mar. Want dat is ok wel genoeg.
Mar een volkslied heurt vanzels toch een betien los te maeken. We heuren d'r eins bi'j te staon, en as et goed wezen zol, zol alleman et uut volle bost mit heuren te zingen. En we zollen toch ok een peer rilderige trekkies over de rogge heuren te vulen. Dat mag heur, we hoeven niet altied zo oernochteren te wezen.
Gao d'r mar bi'j staon en zing mar mit. Graeg zels. En laot ze mar kommen, over de rogge, die rilderige trekkies. Laot oons et gemoed mar even vol schieten. Lao'we oons an et aende van de aovend mar even gaon laoten, Stellingwarvers! Dat hebben die aldereerste meensken ok daon, weej'm nog wel, dat koppeltien jaegers dat die oerosse daor bi'j de Kuunder, onder et laetere Hooltwoolde, zo mal over 't mad kwam. Ze hebben heur daor zo zat as een tieke eten. Ze hebben heur hielemaole gaon laoten. En lichtkaans dat zi'j d'r ok bi'j zongen hebben. Wie zal et zeggen.
In de bienen, Stellingwarvers. Veur et slot. Et Stellingwarfs Volkslied!

STELLINGWARFS VOLKSLIED

Woorden: H. J. Bergveld
Meziek: H. Bokelman

Arr.: Jan Brens

1. In 't Stel - ling-warf - se laand - schap mit grei - de, bouw en struuk,
2. Wi'j bin gien ech - te Frie - zen, mar ok gien Dren - ten meer.

mit wal - le - gies en hei - de, mit o - ver-oold ge - bruuk,
Mar in oons dörp of buurt - schap, daor hel - pen wi'j me - keer.

mit es - sen en mit mao - den, mit vaor - ten sluus an sluus,
En waor wi'j ok be - la - nen, d'r blift een star - ke baand

in 't laand van Lend' en Tjon - ger daor vu - len wi'j oons thuus,
mit oons ge - boor - te - plak - kien, oons Stel - ling-war - ver laand,

in 't laand van Lend' en Tjon - ger, daor vu - len wi'j oons thuus.
mit oons ge - boor - te - plak - kien, oons Stel - ling-war - ver laand!

© 2001 Stichting Stellingwarver Schrieversronte

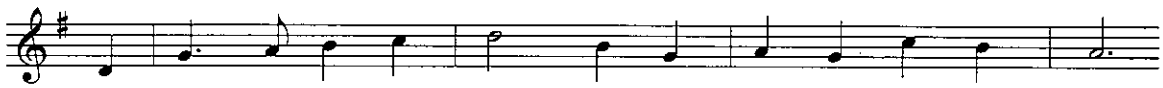

1. In 't Stel - ling-warf - se laand - schap mit grei - de, bouw en struuk,
2. Wi'j bin gien ech - te Frie - zen, mar ok gien Dren - ten meer.

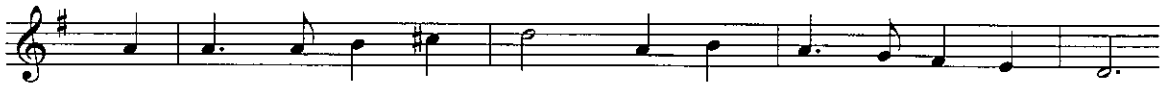

mit wal - le - gies en hei - de, mit o - ver-oold ge - bruuk,
Mar in oons dörp of buurt - schap, daor hel - pen wi'j me - keer.

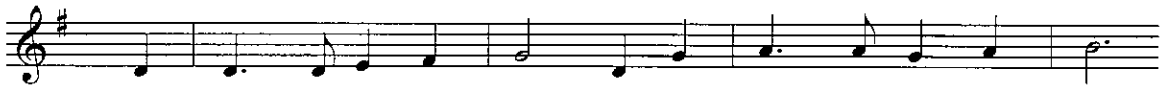

mit es - sen en mit mao - den, mit vaor - ten sluus an sluus,
En waor wi'j ok be - la - nen, d'r blift een star - ke baand

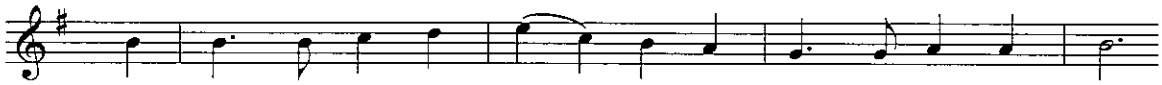

in 't laand van Lend' en Tjon - ger daor vu - len wi'j oons thuus,
mit oons ge - boor - te - plak - kien, oons Stel - ling-war - ver laand,

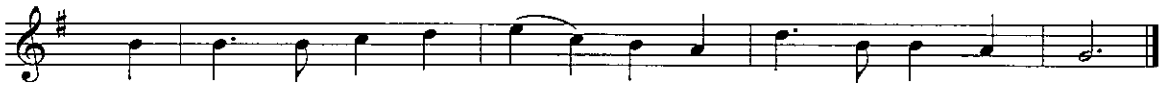

in 't laand van Lend' en Tjon - ger, daor vu - len wi'j oons thuus.
mit oons ge - boor - te - plak - kien, oons Stel - ling-war - ver laand!

1. In 't Stellingwarfse laandschap
mit greide, bouw en struuk,
mit wallegies en heide,
mit overoold gebruuk,
mit essen en mit maoden,
mit vaorten, sluus an sluus,
in 't laand van Lend' en Tjonger
daor vulen wi'j oons thuus.

2. Wi'j bin gien echte Friezen,
mar ok gien Drenten meer.
Mar in oons dörp of buurtschap,
daor helpen wi'j mekeer.
En waor wi'j ok belanen,
d'r blift een starke baand
mit oons geboorteplakkien,
oons Stellingwarver laand!

Inhoold

Vrede en rust 6
Tussen wolkens, wiend en waeter 10
Op 'e vleugels 14
Waor de Lende 18
O, kom en droom 22
De droom 24
Stellingwarf-canon (1) 28
Stellingwarf-canon (2) 29
De bakkiesman 32
Laot oons now in herinnering 36
Aovend-hymne 40
Stellingwarfs volkslied 44